

Minna Jokitalo

Juho Mattila

Sointu Mäkelä

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK), Varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus

Sosionomi (AMK)

Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyö, 2020

ELÄMÄNPELI

Kortit opetuskäyttöön lapsiperheiden hyvinvointiin liittyvistä tekijöistä

TIIVISTELMÄ

Minna Jokitalo, Juho Mattila & Sointu Mäkelä

Elämänpeli – Kortit opetuskäyttöön lapsiperheiden hyvinvointiin liittyvistä tekijöistä

48 s., 3 liitettä

Kevät, 2020

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosionomi (AMK) Varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tehdä Elämänpeli – kortit lapsiperheiden hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä sekä korttien käytöllä lisätä opiskelijoiden osaamista Perhetyö- ja lastensuojelu opintojakson osaamistavoitteiden mukaisesti. Tavoitteena oli monipuolistaa Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomikoulutuksen opetusta Elämänpeli -korttien avulla. Yhteistyökumppanina toimi Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Teoreettisina lähtökohtina opinnäytetyössä perehdyttiin hyvinvointiin ja huono-osaisuuteen, lapsiperheiden hyvinvointiin, hyvinvoinnin suojaaviin ja riskitekijöihin sekä varhaisen puuttumisen näkökulmaan ongelmien ehkäisyssä. Lisäksi perehdyimme sosionomin (AMK) rooliin sosiaalialan ammattilaisena, ja sosionomi (AMK) koulutuksen monipuolistamiseen käyttäen simulaatiotyypistä oppimisympäristöä.

Opinnäytetyön toteutustapa oli kehittämispainotteinen produktio. Teoriatietoon perehtymällä valitsimme kortteihin 68 käsitettä lasten ja lapsiperheiden hyvinvointiin vaikuttavista suojaavista ja riskitekijöistä. Kokeilimme korttejamme Perhetyö ja lastensuojelu – opintojaksolla, ja suunnittelimme kokeilua varten opintojakson tavoitteita vastaavan oppitunnin, simulaatiotyypistä oppimisympäristöä apuna käyttäen. Korttien toimivuus ja niiden kokeilu osana opetusta arvioitiin havainnoinnin ja opiskelijoille suunnatun kyselyn avulla. Saimme arvioinnin myös opintojakson lehtorilta.

Opinnäytetyön arvioinnissa keskityttiin koko opinnäytetyöprosessiin ja sen tavoitteisiin. Johtopäätökset toivat esille, että opinnäytetyölle asetetut tavoitteet toteutuivat opiskelijoiden näkökulmasta, ja suurin osa kyselyyn vastanneista opiskelijoista antoivat positiivista palautetta oppitunnista ja korteista. Opinnäytetyö tuki opinnäytetyön tekijöiden ammatillista kehittymistä teorian ja käytännön yhdistämisen sekä soveltamisen kautta. Opinnäytetyön produktiona syntyneitä kortteja voidaan hyödyntää jatkossa osana Diakonia-ammattikorkeakoulun opetusta.

Asiasanat: hyvinvointi, lapsiperheet, koulutus, suojaavat ja riskitekijät

ABSTRACT

Minna Jokitalo, Juho Mattila & Sointu Mäkelä

Game of life – educational cards on factors related to welfare of families with children

48 p., 3 appendices

Spring 2020

Diaconia University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services

Bachelor of Social services

The intention of this thesis was to create cards on the factors affecting the well-being of families with children, and to use the cards to improve students' skills in the Family Work and Child Welfare -course in accordance with the learning outcomes of the course. The purpose was to diversify the teaching at Diaconia University of Applied Sciences using Game of Life cards.

The theoretical starting points for the thesis were well-being and disadvantage, well-being of families with children, protective and risk factors of well-being and early intervention in problem prevention. In addition, the role of a Bachelor of Social Services as a social service professional, and using simulation-type learning in the process of diversifying the education of Bachelors of Social Services were explored.

The method of implementation of the thesis was development-oriented production. After studying theory, 68 concepts of protective and risk factors that affect the well-being of children and families with children were chosen. The cards were tried out at a course about family social work and child protection, and a lesson for the experiment that matched the objectives of the course was designed using a simulation-type learning environment. The functionality of the cards and their testing as part of the teaching were assessed through participatory observation and a student questionnaire. An evaluation from the lecturer was also received.

The evaluation of the thesis focused on the whole thesis process and its objectives. The results showed that the goals set for the thesis were realized from the students' point of view, and most of the students who answered to the questionnaire gave positive feedback on the lesson and the cards. The thesis supported the professional development of the authors of the thesis through a combination of theory and practice and application. The cards produced as a result of the thesis can be used in the future as part of the teaching at Diaconia University of Applied Sciences.

keywords: families with children, education, protective and risk factors, welfare

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 HYVINVOINTI JA HUONO-OSAISUUS	8
2.1 Lasten ja lapsiperheiden hyvinvointi	10
2.2 Lapsen hyvinvoinnin suojaavat ja riskitekijät	11
3 LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINNIN TUKEMINEN	14
3.1 Varhaiskasvatuksen merkitys	15
3.2 Perhetyö	17
4 OPETUKSEN MONIPUOLISTAMINEN SOSIONOMI (AMK) KOULUTUKSESSA	20
4.1 Diakonia-ammattikorkeakoulu Sosionomi (AMK) kouluttajana	21
4.2 Sosiaalialan muutos ja koulutuksen monipuolistaminen	23
4.3 Simulaatiotyypinen oppimisympäristö	24
5 TOIMINNALLISEN OPETUKSEN SUUNNITTELU, TOTEUTUS JA ARVIOINTI	25
5.1 Korttien suunnittelu	25
5.2 Suunnitelma korttien käytöstä Diakin opetuksessa	27
5.3 Toteutus korttien käytöstä Diakin oppitunnilla	30
5.4 Arvioinnin toteutus	32
6 ARVIOINNIN TULOKSET	34
6.1 Kyselyn tulokset	34
6.2 Opintojakson lehtorin arvio	37
6.3 Havainnoinnin tulokset	38
6.4 Tulosten arviointi	39
7 JOHTOPÄÄTÖKSET, POHDINTA JA ARVIOINTI	42
7.1 Johtopäätökset ja arviointi	42
7.2 Pohdinta ja kehittämissuhteet	43
7.3 Ammatillinen kasvu	45
7.4 Eettisyys ja luotettavuus	47

LIITE 1. Elämänpelikortit, lapsen ja lapsiperheiden hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä	57
LIITE 2. Webropol-kysely	58
LIITE 3. Oppitunnin diat.....	60

1 JOHDANTO

Lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen on ollut viime vuosina puheenaiheena ja palvelujen kehittäminen näkyy selkeästi myös nykyisessä hallitusohjelmassa. Sote- uudistus, jonka valmistelu aloitettiin syksyllä 2019, pyrkii varmistamaan yhdenvertaiset palvelut kaikille asuinkunnasta riippumatta, ja se keskittää lapsi- ja perhepalveluiden painopistettä ennaltaehkäisyyn (Sosiaali- ja terveysministeriö. Sote-uudistus. Palvelujen kehittäminen). Myös vuosina 2016 - 2019 hallituksen kärkihankkeena toiminut lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma LAPE pyrki parantamaan palveluita lapsi- ja perhelähtöisemmiksi korostamalla lapsen etua sekä varhaista tukea. (Sosiaali- ja terveysministeriö. Hankkeet ja säädösvalmistelu. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma 2016-2019.) Hanke sai myös jatkoa vuosille 2020 - 2022 Sanna Marinin hallitusohjelman linjauksien mukaisesti. Vahvistuksen kohteena ovat esimerkiksi lasten ja perheiden varhainen tuki arjessa sekä lastensuojelun monialaisuus. (Sosiaali- ja terveysministeriö. Sote-uudistus. Palvelujen kehittäminen. Lapsi- ja perhepalvelut.)

Sote-uudistuksen myötä korostuu entisestään tarve sosiaali- ja terveydenalan ammattilaisten asiakaslähtöisyydelle, asiakastyö- ja palvelujärjestelmäosaamiseen, sekä moniammatillisuus- ja tiimityöosaamiseen. (Valtioneuvoston kanslia 2018.) Sosiaalialan työn ja toimintaympäristöjen muutosten myötä ammattikorkeakouluissa on viime aikoina tarkasteltu opintojen tuottamia valmiuksia, opetusmenetelmiä, erilaisia oppimisympäristöjä, sekä niiden toimivuutta. Oppilaitoksissa on ryhdytty kehittämään erilaisia opetus- ja oppimismenetelmiä, joilla pyritään kehittämään opiskelijoiden sosiaalisten taitojen, sekä ammatillisen kasvun kehitystä, tavoitteena kuroa opintojen sekä työelämän välistä kuilua pienemmäksi. (Hautala, Ojalehto & Saarinen 2012.) Sosionomi (AMK) tutkinnossa yhdistetään teoriaperusteisen tiedon osaaminen sekä käytännön osaaminen. Koulutuksessa hyödynnetään opiskelijoiden omaa kokemusta ja reflektointia esimerkiksi käyttämällä autenttisia ja simulaatio-oppimisympäristöjä. (Arene Ry 2017.)

Opinnäytetyömme on kehittämispainotteinen produktio, jonka tarkoituksena oli luoda hyvinvoinnin suojaavia ja riskitekijöitä kuvailevat Elämänpeli- kortit. Korttien

sisältämien hyvinvointia määrittävien käsitteiden avulla luodaan kuvitteellinen varhaiskasvatusikäinen asiakas, asiakasperhe ja asiakastilanne. Kortit on tarkoitettu käytettäväksi simulaatiotyypisessä oppimisympäristössä osana Diakonia-ammattikorkeakoulun Perhetyö ja lastensuojelu- opintojakson opetusta. Perhetyö ja lastensuojelu - opintojaksolla korteilla voidaan havainnollistaa kurssin keskeisiä tavoitteita, kuten kasvuolojen merkitystä lapsen tukemisessa, ja kasvuolojen riskitekijöiden vaikutusta lastensuojelua aiheuttavana tekijänä, sekä perhetyön ja lastensuojelun merkitystä ylisukupolvisen huono-osaisuuden katkaisemisessa (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2018).

Korttien käytön tarkoituksena on lisätä sosionomi (AMK) opiskelijoiden asiakastyön osaamista lapsi- ja perhetyössä varhaisen puuttumisen ja ennaltaehkäisyn näkökulmasta. Korteja käytettäessä pyritään vahvistamaan opiskelijoiden ammatillista vuorovaikutusta sekä taitoa suunnitella asiakkaan palveluprosessia. Kehitimme produktiota opetusmateriaaliksi, joka linkittyy teemoihin lapsiperheiden hyvinvointi, huono-osaisuus, hyvinvoinnin suojaavat ja riskitekijät, ylisukupolvisuus, varhainen puuttuminen ja tuki. Produktion tuotos on sosionomi (AMK) opiskelijoille opetuskäyttöön suunnatut pelikortit. Yhteistyötahona on Diakonia-ammattikorkeakoulu.

2 HYVINVOINTI JA HUONO-OSAISUUS

Hyvinvointi on käsitteenä ja ilmiönä moniulotteinen. Hyvinvointia voidaan tarkastella yleisesti erilaisten tutkimusten perusteella, mutta henkilökohtaiseen hyvinvointiin vaikuttavat myös yksilön ominaisuudet, persoona, ihmissuhteet, oikeudet ja vapaudet sekä yleinen turvallisuuden tunne. Yksi klassinen hyvinvoinnin määritelmä on Allardin tarveteoreettinen luokittelu, jonka mukaan ihmisen hyvinvointi koostuu kolmesta eri osa-alueesta. Osa-alueet ovat tarpeita, joita ihmisen tulee tyydyttää voidakseen hyvin. Ensimmäinen osa-alue on elintaso (having), joka sisältää tulot, työn, koulutuksen, terveyden ja asumisen. Yhteisyysuhteet (loving) on toinen osa-alue, joka sisältää perhe- ja ystävyysuhteet. Viimeinen osa-alue on itsensä toteuttaminen (being), johon liittyy ihmisen kokemus elämän mielenkiintoisuudesta, korvaamattomuudesta ja mahdollisuudesta vaikuttaa omaan elämänsä. (Törrönen & Kajanne 2012, 11, 33-34.) Hyvinvoinnista puhuttaessa eritellään usein koettu hyvinvointi ja objektiivinen hyvinvointi. Objektiivisella hyvinvoinnilla tarkoitetaan jotain tarkasti määriteltävää ja mitattavaa, kuten esimerkiksi tulot ja eliniän odote. Subjektiivinen hyvinvointi, eli koettu hyvinvointi liittyy ihmisen omaan käsitykseen hyvinvoinnistaan. Ihmiset usein vertaavat omaa tilannettaan lähipiiriinsä ja kahdella henkilöllä, joilla on samat tulot voi olla hyvinkin erilaiset käsitykset omasta taloudellisesta hyvinvoinnistaan. (Greve 2020, 15-18.)

Erytisesti Pohjoismaissa hyvinvointi nähdään aineellisen perustan, terveyden, sosiaalisten suhteiden ja sosiaalisen identiteetin toimivana kokonaisuutena (Karvonen 2019, 96). Ajatellaan, että täyteläistä elämää elääkseen ihmisen tulee pysyä tyydyttämään tiettyjä kaikille ihmisille yhteisiä perustarpeita, kuten henkinen autonomia ja fyysinen terveys. Tarpeiden tyydyttäminen vaatii erilaisia resursseja, kuten hyvän taloudellisen tilanteen, asunnon, terveellistä ruokaa, koulutusta ja työtä. (Saari 2015, 38.) Näiden resurssien omaaminen ei kuitenkaan aina ole itsestä kiinni, vaan esimerkiksi lapsena tukeudutaan perheen ja vanhempien tarjoamiin resursseihin. Tutkimusten perusteella tiedetäänkin, että varhaiset elinolot vaikuttavat aikuisiän hyvinvointiin, ja mitä aiemmin kehitysympäristössä ongelmia ilmenee, sitä suurempi niiden vaikutus myöhemmin on. (Paananen & Gissler 2014, 212.)

Suomalaiset voivat pääosin hyvin. Keskimääräinen elintaso on noussut 90-luvun laman jälkeen, joka ilmenee esimerkiksi väljempänä asumisena, suurempina tuloina ja parempana asemana työ- ja opiskelumarkkinoilla. Myös keskimääräinen elinikä on kasvanut tasaisesti. Suomi on pärjännyt hyvin myös kansainvälisissä vertailuissa ja valittu maailman onnellisimmaksi maaksi YK:n onnellisuusraportissa kolme kertaa peräkkäin vuosina 2018-2020 (Helliwell, Layard, Sachs & De Neve 2020). Laman jälkeisen nousukauden hyödyt eivät ole jakautuneet tasaisesti, vaan ne ovat kohdistuneet erityisesti hyvätuloisiin. Samanaikaisesti nousukauden aikaan suhteellinen köyhyys on kaksinkertaistunut ja lapsiköyhyys lisääntynyt. Voidaankin sanoa, että eriarvoisuus on lisääntynyt yhteiskunnassamme 90-luvun laman jälkeen. (Saari 2015, 11-12.)

Vaikka suurimmalle osalle väestöstä viime vuosikymmenien kehitys on tuonut hyvinvointia, esimerkiksi lastensuojelun asiakkuudet ovat olleet lähes tasaisessa nousussa 90-luvulta lähtien (Kuoppala, Forsell & Säkkinen 2019, 1-4). Myös päihde- ja mielenterveysongelmat ovat yleisiä Suomessa. Vuonna 2010 toteutetun alueellisen terveys- ja hyvinvointitutkimuksen (ATH) mukaan noin viidenneksellä yli 20 vuotiaista oli ollut masennusoireita viimeisen 12 kuukauden aikana. Sekä noin 30% yli 20-vuotiaista suomalaisista käyttää alkoholia liikaa. (Suvisaari ym. 2011, 23-30.) Tuoretta tietoa mielenterveyden tilasta kertoo vuonna 1997-syntyneiden 18-vuoden mittainen kohorttitutkimus, jonka mukaan 20,7% kohorttiin osallistuneista oli saanut psykiatrisen diagnoosin (Ristikari ym. 2018). Karua kieltä mielenterveyspalveluiden saatavuudesta taas kertoo mielenterveysbarometri, jonka mukaan 94% haastatelluista mielenterveystyön ammattilaisista oli sitä mieltä, että avun tarvitsijat eivät saa riittävästi mielenterveyspalveluja Suomessa (Mielenterveyden keskusliitto 2019).

Sosioekonomisen aseman yhteys terveyteen on monimutkainen prosessi. Sosioekonomisella asemalla tarkoitetaan hyvinvoinnin aineellisia tekijöitä, kuten tuloja, omaisuutta sekä asumistasoa. Yksilön koulutus, ammatti ja työmarkkina-asema vaikuttavat tuloihin ja pienet tulot ovat suoraan yhteydessä heikompaan terveyteen. (Karvonen, Martelin, Kestilä & Junna 2019, 102-103.) Viime vuosien aikana koko väestön koulutustaso on noussut (Sorsa & Rotkirch 2020).

Sanna Marinin hallituksen ohjelma, osallistava ja osaava Suomi - sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta, julkaistiin 10.12.2019. Sen yhtenä strategiana on oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi, jonka tavoitteena on hyvinvoinnin lisääminen ja eriarvoisuuden vähentäminen. Keinoina nähdään hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, köyhyyden ja osattomuuden vähentäminen sekä yhdenvertaisuutta edistävät toimet. Strategiassa sosiaali- ja peruspalveluiden rakenneuudistuksessa painopiste on perustason palveluissa ja ennaltaehkäisevissä toimissa. (Valtioneuvosto 2019.)

2.1 Lasten ja lapsiperheiden hyvinvointi

Lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen nähdään suomalaisessa yhteiskunnassa tärkeänä ja sitä tarkastellaan vuosittain esimerkiksi Väestöliiton sekä terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen toimesta (Väestöliitto. Etusivu. Tutkimus. Väestöntutkimuslaitos. Julkaisut. Perhebarometri; Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Tutkimus ja kehittäminen. Tutkimukset ja hankkeet. Lapsiperheiden hyvinvointi ja palvelut). Lapsiperheiden hyvinvointia voidaan tarkastella muun muassa hyvinvointia määrittävien sosioekonomisten tilastojen perusteella, sekä perheiden kokemaa hyvinvointia tarkastellen. Perheiden hyvinvointiin vaikuttavat muun muassa perheen talous, sosiaaliset suhteet sekä mahdollisuudet toteuttaa itseään. (Törrönen & Kajanne 2012, 9-10.)

Vaikka iso osa suomalaislapsista ja perheistä voi hyvin, kasautuu tutkimusten mukaan pahoinvointia osalle. Lapsiperheiden köyhyys on lisääntynyt ja toimeentulovaikeuksia on erityisesti yksinhuoltajien perheissä, sekä perheissä, joissa on useampi lapsi. Alle kolmevuotiaiden lasten perheissä on ilmennyt kaikista suurin köyhyysriski, pienituloisuutta tarkasteltaessa. Taloudelliset ongelmat kuormittavat perheen vanhempia ja uupumuksen myötä perheen tuen tarve lisääntyy. Vanhempien uupumus onkin usein osasyynä lastensuojeluasiakkuuksien taustalla. (Kontula 2018; Paananen & Gissler 2014.)

Pienten lasten vanhemmilla terveys- ja hyvinvointierot vaikuttavat huomattavasti lasten kasvuoloihin. Esimerkiksi taloudellisten ja tiedollisten resurssien, sosiaalisten vahvuuksien, sekä fyysisen toimintakyvyn kautta. Tutkimuksien mukaan terveyteen liittyviä sosioekonomisia eroja havaitaan jo pienillä lapsilla. (Kaikkonen, Mäki, Murto, Pentala, Hakulinen-Viitanen & Laatikainen 2014, 151.) Etenkin vanhempien mielenterveysongelmat, vakava sairastuminen, pitkittynyt työttömyys, kouluttamattomuus, taloudelliset vaikeudet ja yksinhuoltajuus nähdään perheitä kuormittavina tekijöinä. Erityisesti useamman kuormittavan tekijän osuminen samaan perheeseen on ongelmallista (Ristikari ym. 2018, 19). Näin vanhempien haasteet terveyden ja toimeentulon kanssa ovat yhteydessä lasten lisääntyneisiin hyvinvointi- ja mielenterveysongelmiin (Saari 2015, 105).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen syksyllä 2012 järjestetyn lapsiperhekyselyn perusteella lapsiperheissä huolta aiheutuu muun muassa lapsen sairastelusta, epäterveellisistä elämäntavoista, oppimisen haasteista, erilaisista vaikeuksista kaveri- ja perhesuhteissa sekä lapsen kokemasta kiusaamisesta (Halme & Perälä 2014, 224). Myös Suomen Vanhempainliiton ja Förbundet Hem och Skolan vuonna 2019 toteuttaman päiväkotibarometrin mukaan päiväkotikäisten lasten vanhemmissa huolta aiheuttavat haasteet lapsen kaverisuhteissa, kehityksessä ja oppimisessa tai tunne-elämässä. Osalle vastaajista huolen tunteen aiheuttivat myös työn ja vapaa-ajan yhdistämisen haasteet tai perhesuhteet, ja niiden luomat vaikutukset perheen arkeen ja lapsen hyvinvointiin. (Suomen vanhempainliitto. Uutiset. Mediakirjasto. Päiväkotibarometri 2019.) Väestöliiton Väestöntutkimuslaitoksen vuosittain tehtävissä perhebarometreissä selviää, että lapsiperheiden tärkeimmäksi koettu kehittämiskohde on myös viime vuosina ollut työn ja perheen yhdistäminen. (Kontula 2018; Sorsa & Rotkirch 2020)

2.2 Lapsen hyvinvoinnin suojaavat ja riskitekijät

Lapsen kehitystä ja hyvinvointia suojaavat tekijät ovat yksilön tai ympäristön ominaisuuksia, jotka joko kuormittavat tai tukevat lapsen normaalia kehitystä. Suojaavat tekijät luovat lapselle turvallisuuden tunteita vastoinkäymisiä kohdatessa, ja niiden oikeanlainen yhdistelmä voi jopa kumota riskitekijöiden aiheuttamat

haitat. (Poijula 2018, 92, 101.) Mikäli lapsella kuitenkin on kasvuympäristössään paljon hyvinvointia kuormittavia tekijöitä ja vain vähän suojaavia tekijöitä, voivat arjen pienetkin muutokset tuntua lapsesta ylivoimaisen haastavilta (Santalahti & Marttunen 2014, 188).

Lapsen hyvinvointiin liittyviä tekijöitä tarkastellessa korostuu vuorovaikutussuhteiden ja kasvuympäristöjen merkitys huomattavasti. Oleellisia lapsen ja koko perheen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä ovat lapsen perustarpeista huolehtiminen, lapsen kasvu ja kehitys, vuorovaikutussuhteet, lapsen ja vanhempien fyysinen ja psyykinen terveys, sekä yhteiskunnan tarjoama tuki. (Ristikari 2018; Törönen & Kajanne 2012; Poijula 2018.) Varhaislapsuudessa kehitystä ja hyvinvointia tukee parhaiten myönteinen vuorovaikutussuhde edes yhteen turvalliseen aikuiseen, ja sitä kautta muodostunut turvallinen kiintymyssuhde. Turvallinen kiintymyssuhde ja varhainen vuorovaikutus luo perustan lapsen kehitykselle ja elämässä selviytymiselle ja se ehkäisee myös erilaisten kehityshäiriöiden muodostumista. (Poijula 2018, 91.)

Turvallinen ja vahva vuorovaikutteinen ihmissuhde auttaa muun muassa sosio-emotionaalisisessa kehityksessä ja se tukee myös lapsen resilienssin kehitystä (Koivula & Laakso 2017). Resilienssillä tarkoitetaan psyykkistä sieto- ja palautumiskykyä esimerkiksi vastoinkäymisiä kohdatessa. Lapsi on jatkuvasti vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Mikäli ympäristö on turvallinen ja kannustava, sosiaaliset taidot ja itsetunto vahvistuvat. Turvattomassa ympäristössä ne voivat jopa heikentyä. (Joutsenniemi & Lipponen 2015.) Varhaislapsuudessa tapahtuneet haastavat ja kuormittavat kokemukset lisäävät masennuksen riskiä aikuisiässä ja ne aiheuttavat muutoksia hormonitoiminnassa, aivojen toiminnassa ja jopa keskushermostossa. Positiivisella kasvatuksella ja ympäristöllä voidaan puolestaan korostaa positiivisten persoonallisuuden piirteiden kehittymistä. (Poijula 2018, 91-92.)

Hyvinvoinnin osatekijänä lapsella korostuu kasvu ja kehitys. Lapsi oppii parhaiten liikkumalla, leikkimällä ja aktiivisesti toimien. Fyysinen kehitys luokien pohjan kaikelle muulle kehitykselle. Motoriikan kehittyessä kehittyvät myös hermoradat, jotka tukevat tasapainoista toimintakykyä oman toiminnan ohjaamista, oppimista

sekä itsesääätelytaitojen kehitystä. (Vienola 2016, 167.) Liikunta on välttämättömyys lapsen normaalin fyysisen kehityksen ja kasvun näkökulmasta. Fyysisen kehityksen turvaamiseksi lapsi tarvitseekin huolenpitoa perustarpeissa. Näitä perustarpeita ovat esimerkiksi riittävä unen saanti sekä monipuolinen ravinto. (Pönkkö & Sääkslahti 2016, 138-139.) Lapsi liikkuu ja tutkii maailmaa kaikilla aisteillaan. Ympäristö tarjoaakin mahdollisuuksia erilaisille vuorovaikutukselle, ja nämä aistihavainnot ovat lähtökohtana lapsen oppimiselle. Lapsen taiteellinen ja kulttuurinen toimijuus puolestaan vahvistaa vuorovaikutustaitoja ja auttaa lasta kiinnittymään ympäristöönsä. (Pääjoki 2016, 112, 121.) Esimerkiksi musiikkikasvatus kehittää itsensä ilmaisutaitoja, kuuntelutaitoja, sekä lapsen läsnäoloa kommunikaatitilanteissa. Varhaislapsuudessa saatu musiikkikasvatus tukee aivojen kehitystä, ja musiikki on yksi parhaimmista puheen kehittämisen keinoista. (Ruokonen 2016, 127.)

Lapsen hyvinvointia suojaavia tekijöitä ovat myös hyvä itsetunto ja tunne siitä, että pystyy vaikuttamaan ympäröivään maailmaan. Lapsi havainnoi, tutkii ja on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa jo pienestä pitäen. Kehityksensä myötä lapsi muuttuu jatkuvasti, ja tämän vuoksi ennakoitava ja turvallinen kasvuympäristö, sekä jatkuvuuden tunne ovat erityisen tärkeitä lapsen harjoitellessa sosiaalisessa ympäristössä toimimista. (Koivula & Laakso 2017.) Esimerkiksi vanhempien päihteiden käyttö haittaa kiintymyssuhteen kehitystä, sekä vanhempien kykyä huolehtia lapsen perustarpeista. Kasvu ympäristöstä puhuttaessa vanhempien hyvinvointi toimiikin isossa roolissa. (Kaikkonen ym. 2014, 164). Siksi onkin valitettavaa, että pienten lasten vanhemmista yli kolmannes kokee, ettei heillä ole riittävästi aikaa lapsilleen, ja jopa 40 prosenttia oli huolissaan omasta jaksamisestaan (Vuorenmaa 2019).

Vanhemman työttömyys ja taloudelliset sekä terveydelliset vaikeudet lisäävät tutkitusti lapsen hyvinvointiongelmia. Ne aiheuttavat haasteita esimerkiksi lapsen kognitiiviseen suoriutumiseen, sekä taloudellisesti itsenäiseen elämään siirtymisessä. Lapsuuden kasvuoloista johtuvat vaikeat hyvinvointi- ja terveysongelmat saattavatkin nousta pintaan vasta myöhemmin elämässä. Siksi hyvinvoinnin tukeminen tulisikin aloittaa jo varhain ehkäisevällä otteella ennen ongelmien syntyä tai viimeistään riskitekijöiden ilmetessä. (Paananen & Gissler 2014, 212-213.)

3 LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINNIN TUKEMINEN

Kansallisessa syntymäkohortti 1987 -tutkimuksessa on tutkittu kaikkien vuonna 1987 Suomessa syntyneiden lasten lapsuuden ajan olosuhteita, ylisukupolvisia vaikutuksia, sekä hyvinvointia. Tutkimuksessa havaittiin, että sukupolvelta toiselle periytyvät ongelmat ovat yhteiskunnassamme laaja ja melko monitahoinen ongelma. Kun puhutaan erilaisista yhteiskunnallisista ongelmista, jätetään usein mainitsematta, että juuret muun muassa huono-osaisuudelle, hyvinvointieroille ja jopa syrjäytymiselle löytyvät varhaisesta lapsuudesta, jolloin kiinnittyminen yhteiskuntaan alkaa. Ihminen kehittyy osaksi yhteiskuntaa geneettisen perimän, kasvuolosuhteiden ja ympäröivän yhteiskunnan muovaamana. Vaikka vanhempien hyvinvoinnin riskitekijöiden ja lasten ongelmien väillä nähdään ylisukupolvisia periytyvyyttä, se ei siis kuitenkaan suoraan tarkoita, että lapsuuden olosuhteet määrittäisivät täysin myöhempää hyvinvointia. (Paananen & Gissler 2014, 208-214.)

Lasten hyvinvointia voidaan edistää luomalla ympäristö, joka tukee lapsen kehitystä jo varhain ja antaa tälle mahdollisuuden kehittää yksilöllisiä taitojaan (Kronqvist 2016, 14). Jos lapsen kasvuolosuhteet eivät ole kehityksen kannalta edulliset tai vanhemmuus on jollain tapaa uhattuna, nousevat yhteiskunnan tarjoamat ehkäisevät palvelut erityisen tärkeään rooliin. Perheen tuen tarve voikin vaihdella huolta aiheuttavan syyn ja perheen omien voimavarojen mukaan. (Halme & Perälä 2014; Halme, Perälä & Kanste 2014.) Lastensuojelulaissa (L 2007/417) varhaisista puuttumista määritellään yhdeksi lastensuojelun keskeisimmäksi periaatteeksi. Sillä tarkoitetaan ongelmien tunnistamista sekä asiakkaan tarvetta vastaavaa apua, joka tarjotaan riittävän varhain.

Arvioinnin perheen tuen tarpeesta tekee aina sosiaalialan ammattilainen, yhteistyössä perheen ja muiden perheen kanssa työskentelevien tahojen kanssa. Palveluntarpeen arvioinnin tulee perustua asiakkaan kokemaan tuen tarpeeseen. Asiakkaan tilannetta arvioidaan kokonaisvaltaisesti ja asiakasta tiedotetaan kaikesta niistä palveluista, joista voisi olla apua hänen tilanteeseensa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017.) Lapsen tuen tarpeita kartoitetaan säännöllisesti myös

varhaiskasvatusympäristössä. Tuen tarpeita arvioitaessa kiinnitetään huomiota lapsen kehitysvaiheisiin, tietoihin, taitoihin ja osaamiseen, sekä lapsen ja perheen omaan näkemykseen tuen tarpeesta. (Heiskanen 2018, 96-98.) Varhaiskasvatuslaissa (L 540/2018) on määritelty lasten sekä vanhempien osallisuus tukea suunniteltaessa.

Lasten terveen kasvun takaamiseksi ennaltaehkäisevä tuki voidaan järjestää varhaiskasvatusympäristössä, koulussa tai kotona. Tuki voi olla suunnattu esimerkiksi lapselle itselleen, kehityksen eri osa-alueilla, tai koko perheelle vanhemmuuden ja vuorovaikutussuhteiden tueksi. Hyvinvointia tukevan ja edistävän palvelun vaikuttavuuden näkökulmasta tulisi tuen olla riittävän pitkäkestoista ja säännöllistä. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014; Pihlaja & Viitala 2018.) Yhteiskunnan palveluohjaus on tämän päivän Suomessa erittäin monialaista ja monipuolista, ja sen kehittäminen on myös uuden sote-uudistuksen pääpiirteitä. Hyvinvointia tukevilla palveluilla pyritään lisäämään hyvinvointia, ja niiden avulla voidaan ennakoida ja ehkäistä elämänlaatua uhkaavia tekijöitä. Ongelmien syntyä pyritään ehkäisemään tarjoamalla palveluita mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, mieluiten jo lapsuudessa. Varhaisessa puuttumisessa, ennaltaehkäisyllä on merkittävä rooli, ja sen tavoitteena on suojata ja edistää yksilön toimintakykyä. (Heiskanen 2018, 96-97.)

3.1 Varhaiskasvatuksen merkitys

Varhaislapsuudessa kehitys ja oppiminen ovat tehokkaimmillaan. Siksi onkin tulevaisuuden kannalta erityisen merkityksellistä mitä ihmisen elämässä tapahtuu juuri tuona aikana. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa eritellään lasten laaja-alaista osaamista, joka käsittää varhaislapsuudessa harjoiteltavia motorisia, sosiaalisia ja eettisiä perustaitoja, arjen taitoja sekä itsestä huolehtimista. Oppiminen sisältää myös kulttuurista osaamista, itsensä ilmaisemista sekä vuorovaikutustaitoja. Tärkeitä tulevaisuuden taitoja ovat myös ajattelu sekä elinikäinen oppiminen. Osallistumisen ja vaikuttamisen taidot, sekä myöhemmin myös monilukutaito tulee lapsen kehittyessä ajankohtaisemmaksi. Hyvä ja laadukas varhaiskasvatus antaa vahvan tuen edellä mainittujen erilaisten tietojen ja

taitojen kehitykselle, vertaisoppimiselle sekä kaverisuhteiden muodostumiselle. Varhaiskasvatus luo tukevan pohjan myös koko koulutusjärjestelmällemme ja sitä kautta tukea myöhemmälle hyvinvoinnille. (Opetushallitus 2018.)

Varhaiskasvatuslaissa (L 540/2018) on mainittu, että lapselle on järjestettävä varhaiskasvatusta kokopäiväisesti, jos se on tarpeen lapsen kehityksen, tuen tarpeen tai perheen olosuhteiden takia, tai mikäli se on muutoin lapsen edun mukaista. Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu ja sillä tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatus edistää ja tukee lapsen kasvua ja kehitystä, ja se edistää myös lasten yhdenvertaisuutta sekä tasa-arvoa, ja ehkäisee syrjäytymistä. Opittujen taitojen myötä lapsen osallisuus ja toimijuus yhteiskunnassa lisääntyy. Varhaiskasvatuksen avulla mahdollistetaan myös vanhempien osallistumisen työelämään, joten sillä on siis positiivisia vaikutuksia ei vain lapsen, vaan myös yhteiskunnan näkökulmasta. (Opetushallitus 2018.) Lapsen tulee olla aina keskiössä varhaiskasvatuksesta puhuttaessa. (Pihlaja & Viitala 2018, 18)

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti keväällä 2017 valtakunnallisen selvitystyön varhaiskasvatuksessa. Selvitystyössä tarkasteltiin lapsen kehityksen ja oppimisen tuen toteuttamista. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuen kehittämistarpeista nousi esiin muun muassa lainsäädännön selkeyttäminen lapsen kehityksen ja oppimisen tuen alueelta. Esiin nousi myös tarvetta erilaisten tukimenetelmien sekä monialaisen yhteistyön kehittämiseen. (Eskelinen & Hjelt 2017, 75.) Lasten kanssa tehtävää työtä pyritäänkin kehittämään jatkuvasti. Myös uudistetuilla varhaiskasvatussuunnitelmilla pyritään vastaamaan jatkuvasti muuttuvan maailman haasteisiin. Varhaiskasvatuksen tulee kuitenkin olla laadukasta, jotta sillä voidaan saavuttaa toivottuja tuloksia. Vaikuttavan varhaiskasvatuksen toteuttamisessa tulee huomioida sensitiivinen vuorovaikutus, lasten mielenkiinnon kohteet, oppimisympäristöjen rakentaminen yhdessä lasten kanssa, välittävä huolenpito, sekä leikin ja oppimisen mahdollistaminen. (Opetushallitus 2018.)

Varhaiskasvatuksessa jokaiselle lapselle laaditaan yhteistyössä huoltajien kanssa lapsen oma henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma eli vasu.

Varhaiskasvatuksen toiminnassa lasta pyritään huomioimaan yksilönä, ja lapsen henkilökohtainen vasu on pedagoginen suunnitelma sen toteuttamisesta. Vasun avulla tehdään siis näkyväksi lapsen henkilökohtaiset vahvuudet, sekä tarpeet. Ryhmän pedagoginen toiminta suunnitellaan ja toteutetaan vastaamaan yksilöllisten lapsien muodostaman ryhmän tarpeita. (Opetushallitus 2018.)

Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö edistää lapsen hyvinvointia. Myös vanhempien keskinäinen verkostoituminen tukee koko ryhmän lasten hyvinvointia, ja näin vahvistetaan yhteisöllisyyttä ja mahdollistetaan ongelmien ennaltaehkäisy. (Suomen vanhempainliitto. Opettajille. Vanhemmat – Opettajan tärkein kumppani.) Varhaiskasvatuksessa lasta ja perhettä pyritäänkin tukemaan monipuolisesti, ja perheen kanssa toimitaan kasvatusyhteistyötä toteuttaen. Kasvatusyhteistyöllä pyritään vähentämään myös ristiriitaisuuksia lapsen rinnakkaisissa kasvatusympäristöissä. Yhtenevät arvot ja kasvatustavat määrittävät lapsen ympäristön harmonisuuden tai ristiriitaisuuden. (Vienola 2016, 165.) Varhaiskasvatus toimiikin itsessään jo merkityksellisenä osana ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä. Kasvatusyhteistyön ohella varhaiskasvatuksen henkilökunta työskentelee myös monialaisissa lapsi- ja perhetyön ammatillisissa ryhmissä alueen keskeisten yhteistyötahojen kanssa. (Opetushallitus 2018.)

3.2 Perhetyö

Varhaiskasvatuksen yhteydessä ja sen lisäksi voidaan lapselle ja perheelle järjestää tarvittaessa myös muita sosiaalihuoltolaissa määriteltyjä palveluja, kuten perhetyötä. Perhetyötä voidaan tehdä ennaltaehkäisevästi tai korjaavilla palveluilla, mutta kaikelle perhetyölle ominaista on voimavarakeskeinen työote ja perheen lähelle viety oikea-aikainen tuki. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Käsikirjat. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit. Lastensuojelun avohuolto. Lastensuojelun avohuollon tukitoimet. Perhetyö ja tehostettu perhetyö.) Kunnat järjestävät perhetyötä ja sen tavoitteet vastaavat yksilöllisesti perheen sen hetkistä tuen tarvetta. Tavoitteena on tarjota tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja tavoitellaan perheiden hyvinvoinnin lisääntymistä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lapset, nuoret ja perheet. Peruspalvelut. Lasten, nuorten ja

perheiden sosiaalipalvelut. Perhetyö.) LAPE-muutosohjelman loppuraportissa mainitaan, että korjaavista palveluista siirtyminen ennaltaehkäiseviin palveluihin on alkanut sen jälkeen, kun uudistukset sosiaalihuoltolakiin tehtiin vuonna 2015 (Alatalo, Miettunen, Liukko, Kettunen & Normia-Ahlsten, 2019, 9).

Sosiaalihuoltolaissa (L 1301/2014) mainitaan, että lapsella ja hänen perheellään on oikeus saada viipymättä lapsen terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömiä sosiaalipalveluja. Lain mukaan palveluja on järjestettävä tarvittavassa laajuudessa niinä vuorokauden aikoina, joina niitä tarvitaan. Palvelujen on tuettava vanhempia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä. Perhetyön keskeisimmät tavoitteet ovat lasten kasvun ja kehityksen tukeminen ja turvaaminen perhetyön kautta. Perhetyöllä voidaan lisätä perheen arjen hallintaa sekä tukea vanhemmuutta ja vuorovaikutusta lasten ja vanhempien välillä.

Lastensuojelulain (L 417/2007) mukaan lastensuojelun avohuollon tukitoimena sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen lisäksi tulee lapselle ja perheelle järjestää asiakassuunnitelmassa ilmenneiden tuen tarpeisiin perustuen muun muassa tehostettua perhetyötä ja perhekuntoutusta. Lastensuojelun tehostetun perhetyön sisältö on lähes sama, kuin sosiaalihuoltolain mukaisen perhetyön, mutta työskentely on intensiivisempää ja mukana on sosiaalityöntekijä lastensuojelusta. Perhetyötä tehdään yhteistyössä lapsen, koko perheen ja muun verkoston kanssa yhteistyössä monitoimijaisesti. Monitoimijaisen perhetyön sisältöelementteihin kuuluu lapsikeskeinen suojeleminen, ja koko perheen kuntoutus. Monitoimijuusmallissa monen tahon tiedot ja taidot yhdistetään yhdeksi suuremmaksi palvelukokonaisuudeksi ja monitoimijuudella tavoitetaan monen toimijan yhteensovittamaa ja suunnitelmallista toimintaa lapsen ja perheen tueksi. (Alatalo, Lappi & Petrelius 2017, 15, 56.)

Keskeiset sisältöelementit perhetyössä ovat lapsen ja perheen tuen tarpeen ja tilanteen arviointi, ohjaus, konkreettinen apu, yhteisön, läheisten ja vertaisten tuen huomiointi, ja lapsen suojeleminen silloin kun kyseessä on lastensuojelun asiakkuus. Kaikkien toimijoiden yhteinen tavoite perhetyössä tulisi olla lapsen turvallisuuden tunteen lisääminen ja lapsikeskeinen työskentelytapa. (Alatalo, Lappi & Petrelius 2017.) Työntekijän ratkaisukeskeinen työote ja dialoginen kohtaaminen

korostuvat työskentelyssä. Perhetyöntekijän osaamisessa korostuu tiedot lapsen kasvusta ja kehityksestä, taidoista kohdata erilaisia perheitä muuttuvissa tilanteissa sekä kasvatusta ohjaavien palveluiden tuntemusta ja erilaisten työmenetelmien hallinta. (Terveystieteiden tutkimuskeskus. Lapset, nuoret ja perheet. Peruspalvelut. Lasten, nuorten ja perheiden sosiaalipalvelut. Perhetyö.)

4 OPETUKSEN MONIPUOLISTAMINEN SOSIONOMI (AMK) KOULUTUKSESSA

Ihmisoikeuksista ja yhteiskunnallisesta oikeudenmukaisuudesta säädetään useissa eri laeissa, ja niiden säätäminen alkaa jo Suomen perustuslaissa (L 731/1999). Siinä säädetään ihmisen perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumisesta julkisen vallan takaamana. Sosiaalihuollon ammattihenkilölain (L 817/2015) tavoitteena on parantaa sosiaalihuollon asiakkaan oikeutta laadultaan hyvään sosiaalihooltoon ja hyvään kohteluun. Laki varmistaa, että sosiaalialan ammattihenkilöllä on ammattitoiminnan edellyttämä koulutus, riittävä ammatillinen pätevyys ja ammattitoiminnan edellyttämät valmiudet sekä mahdollisuus kehittää ja ylläpitää ammattitaitoaan. Oikeus harjoittaa sosionomin ammattia Suomessa myönnetään niille, jotka ovat suorittaneet sosiaalialalle soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon. Laillistetun ammattihenkilön oikeuden suomessa myöntää sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. (Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. Valvira. Sosiaalihoolto. Sosiaalihuollon ammattioikeudet)

Suomessa 80% sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutetuista työntekijöistä ovat kouluttautuneet ammattikorkeakouluissa (Arene Ry 2020). Sosionomi (AMK) on ainut sosiaalialaan kiinnittyvä ammattikorkeakoulututkinto. Sosionomi (AMK) tutkinnossa yhdistyy teoriaperusteisen tiedon sekä käytännön osaaminen. Koulutuksessa pyritään edistämään yksilöllistä oppimista ja reflektointia esimerkiksi autenttisia ja simulaatio-oppimisympäristöjä apuna käyttäen. Toiminnallinen pedagogiikka on merkittävässä roolissa sosionomiosaamisen kehityksessä. Sosionomikoulutuksen tavoitteena on antaa laaja-alaiset valmiudet ihmisten hyvinvoinnin, elämänhallinnan ja osallisuuden ylläpitämiseen ja edistämiseen, sekä kouluttaa asiantuntijoita monipuolisiin sosiaalialan tehtäviin. (Arene Ry 2017.)

Osana koulutusta toimivat suuntaavat opinnot, joiden avulla opiskelija saa kattavan pohjan muun muassa sosiaalipedagogiikkaan sekä varhaiskasvatukseen (Diakonia-ammattikorkeakoulu. Etusivu. Hakeminen. Koulutukset. AMK-tutkinnot. Sosionomi AMK.). Osaaminen vastaa tällöin varhaiskasvatussuunnitelman

perusteissa määritellyjä tavoitteita. Sosionomi (AMK) -tutkinnossa varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuden kompetenssit koostuvat esimerkiksi lapsen sekä perheiden arjen moninaisten tilanteiden tunnistamisesta ja tukemisesta. Tällöin opiskelija keskittyy varhaisten tuen tarpeiden tunnistamiseen, perhetyöhön sekä ehkäisevään lastensuojeluun. (Arene Ry 2017, 14.)

Uudessa varhaiskasvatuslaissa (L 540/2018) määritellään päiväkodin henkilöstön rakenne uudestaan. Vuonna 2030 Päiväkodissa kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä toimivasta henkilöstöstä vähintään kahdella kolmasosalla tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin kelpoisuus. Näistä vähintään puolella tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. Lakiuudistuksen myötä ammattikorkeakouluista valmistuvat ovat varhaiskasvatuksen opettajien sijaan varhaiskasvatuksen sosionomeja. Ammattikorkeakoulut ovat mukana laadukkaasti varhaiskasvatuksen kehittämisessä, ja sitoutuvat näin ollen vastaamaan myös varhaiskasvatuksessa lisääntyvään työvoimatarpeeseen. (Arene Ry, 2017,14.)

Sosionomi (AMK) -koulutuksesta valmistuneen osaamisvaatimuksissa eli kompetensseissa korostuu sosiaalialan ammattihenkilön monipuolinen osaaminen, reflektio- ja yhteistyötaidot sekä asiakastyö- ja palvelujärjestelmäosaaminen. Kompetensseissa ilmenee myös sosionomin tehtäviä, joita ovat esimerkiksi heikompien puolelle asettuminen, epätasa-arvon ja huono-osaisuuden huomioiminen sekä syrjäytymisen ehkäisy. Kompetenssien asiakastyön osaamisen osiossa on mainittu hyvinvoinnin suojaavien ja riskitekijöiden tunnistaminen, sekä niiden soveltamisen taito ennalta ehkäisevän työn ja varhaisen tukemisen näkökulmasta. (Diakonia-ammattikorkeakoulu. Etusivu. Opiskelu. Opiskelijan polku. Opintojen suorittaminen. Arviointi. Osaamisvaatimukset: Sosionomi AMK.)

4.1 Diakonia-ammattikorkeakoulu Sosionomi (AMK) kouluttajana

Diakonia-ammattikorkeakoulussa tarjotaan sosiaalialan ammattikorkeakoulutusta eniten Suomessa. Diakonia-ammattikorkeakoulussa voi kouluttautua sosiaali- ja terveysalalle sekä kirkon ja tulkkauksen alalle. Diakonia-

ammattikorkeakoulusta valmistuu kansainvälisiä osaajia useista toimipisteistä eripuolelta maata. Diak osallistuu koulutusalojensa alueelliseen, valtakunnalliseen ja kansainväliseen kehittämiseen. Diakin toimintaa ohjaavia arvoja ovat kristillinen lähimmäisenrakkaus, sosiaalinen oikeudenmukaisuus, avoin vuorovaikutus ja laadukas ja tuloksellinen toiminta. (Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak.)

Diakonia-ammattikorkeakoulun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tavoitteena on lisätä osallisuutta ja yhteisöllisyyttä, ehkäistä köyhyyttä ja huono-osaisuutta, sujuvoittaa asiakkaiden palvelupolkuja ja kehittää palveluita ja palvelujärjestelmiä yhteistyössä Diakonia-ammattikorkeakoulun hanke- ja työelämäkumppaneiden kanssa (Diakonia-ammattikorkeakoulu. Tutkimus ja kehitys).

Diakonia-ammattikorkeakoulussa voi kouluttautua muun muassa Sosionomi (AMK) ja sosionomi (AMK) varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuteen. Varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuden voi saada valitsemalla 60 opintopisteen laajuiset varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan opinnot sosionomi (AMK) koulutuksessa. (Diakonia-ammattikorkeakoulu. Etusivu. Hakeminen. Koulutukset. AMK-tutkinnot. Sosionomi AMK.) Diakonia-ammattikorkeakoulun opetus suunnitelmassa 2015 (2018) Sosionomi (AMK) ammatillisiin opintoihin kuuluu 5:n opintopisteen laajuinen Perhetyö ja lastensuojelu opintokokonaisuus. Vapaasti valittavia täydentäviä opintoja, jotka liittyvät varhaiskasvatukseen, lastensuojeluun ja perhetyöhön ovat muun muassa Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu (5op), Varhaiskasvatuksen didaktiset pajat (5op). Osaamista voi täydentää myös Koulun sosiaalityön (5op), Lasten ja nuorten mielenterveystyön (5op) opinnoilla (Diakonia ammattikorkeakoulu 2018.)

Osana koulutusta toimivat suuntaavat opinnot, joiden avulla opiskelija saa kattavan pohjan muun muassa sosiaalipedagogiikkaan sekä varhaiskasvatukseen (Diakonia-ammattikorkeakoulu. Etusivu. Hakeminen. Koulutukset. AMK-tutkinnot. Sosionomi AMK.). Osaaminen vastaa tällöin varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellyjä tavoitteita. Sosionomi (AMK) -tutkinnossa varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuden kompetenssit koostuvat esimerkiksi lapsen sekä perheiden arjen moninaisten tilanteiden tunnistamisesta ja tukemisesta. Tällöin

opiskelija keskittyy varhaisten tuen tarpeiden tunnistamiseen, perhetyöhön sekä ehkäisevään lastensuojeluun. (Arene Ry 2017, 14.)

4.2 Sosiaalialan muutos ja koulutuksen monipuolistaminen

Sosiaalialan työ muuttuu jatkuvasti, ja ajankohtaisimmat ja merkityksellisimmät muutokset viime vuosina ovat olleet toimeentuloturvan siirtymien Kelaan, uusi sosiaalihuoltolaki (L 1301/2014), varhaiskasvatuslaki (L 540/2018), LAPE-muutosohjelma, sekä suunnitteilla oleva ja maakunta- ja soteuudistus (Blomgren ym. 2016, 120-121). Sosiaalialan työntekijän rooliin on perinteisesti kuulunut asiakkaan toimeentulosta huolehtiminen ja kontrollointi, sekä palvelujärjestelmän asiantuntijuus. Nykyisin työntekijän tehtäviksi ajatellaan asiakkaan kokonaiselämäntilanteen kartoittaminen, vuorovaikutuksen edistäminen, sekä sovittelu ja ”asianajo”. Asiakkaan aseman parantaminen on ollut muutoksien ydin. Tämä näkyy hyvin uudistuksissa käytetyissä käsitteissä kuten yhteistoiminta, dialogisuus ja kumppanuus. (Lindh, Hautala & Romakkaniemi 2018, 41-42.)

Koulutusjärjestelmä, koulutuksen korkea laatu ja sen jatkuva kehittäminen ovat tärkeänä tekijänä Suomen menestyksen taustalla (Penttilä, Kairisto-Mertanen & Putkonen 2009, 21). Toimintaympäristöjen muutosten myötä ammattikorkeakouluissa on viime vuosikymmenen aikana entisestään tarkasteltu opintojen tuottamia valmiuksia, opetusmenetelmiä, erilaisia oppimisympäristöjä, sekä niiden toimivuutta. Oppilaitoksissa on ryhdytty kehittämään erilaisia opetus- ja oppimismenetelmiä, joilla pyritään kehittämään opiskelijoiden sosiaalisten taitojen, sekä ammatillisen kasvun kehitystä, tavoitteena kuroa opintojen sekä työelämän välistä kuilua pienemmäksi. (Hautala, Ojalehto & Saarinen 2012, 7.)

Sosiaali- ja terveysministeriön Osaamisella soteen- hankkeen tehtävänä loka-kuussa 2018 oli lähteä tarkastelemaan sosiaalialan työn tulevaisuutta sekä osaamistarpeita sosiaali- ja terveystalouden uudistuessa. Tarkastelu keskittyi sosiaalityöhön sekä sosiaaliohjausta tekevien sosionomien työhön. Esiin nousi substanssiosaamiseen liittyviä puutteita. Substanssiosaamisella tarkoitetaan omaa ammattialaa vastaavaa teoreettista tietämystä sekä taitoa soveltaa sitä

asiakkaiden tarpeita vastaavalla tavalla. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019.) Sote-uudistuksen myötä korostuu entisestään tarve sosiaali- ja terveydenalan ammattilaisten asiakaslähtöisyydelle, asiakastyö- ja palvelujärjestelmäosaamiseen, sekä moniammatillisuus- ja tiimityöosaamiseen. Optimoitu sote-ammattilaisten koulutus- ja osaamisuudistus- raportissa (2018) tuodaan ilmi, että vaikuttavilla koulutus- ja opetusmenetelmillä pystytään vastaamaan lisääntyviin osaamistarpeisiin. (Valtioneuvoston kanslia 2018.)

4.3 Simulaatiotyypinen oppimisympäristö

Simulaatio-oppimisympäristöt ovat olleet vahvasti esillä terveysalan opetuksessa, mutta nämä oppimisympäristöt löytävät tiensä enenevässä määrin myös sosiaalialan opetukseen. Simulaatio-oppimisympäristöjen etuna sosiaalialan opinnoissa on haastavien ammatillisten tilanteiden harjoittelu turvallisessa ympäristössä (Vapalahti 2017, 28). Puhuttaessa simulaatiosta, on hyvä erottaa simulaatio ja simulaattori. Simulaattori on keino, tilanne, väline tai paikka, jolla toteutetaan simulaatio. Simulaatio itsessään on puolestaan opetusmetodi. (Salonen 2014.) Simulaatiolla luodaan realistisia tilanteita jäljitteleviä oppimisympäristöjä, joilla vahvistetaan opiskelijan mielikuvan rakentumista ja kehittymistä kyseisestä tilanteesta (Vapalahti 2017, 26-31).

Salonen (2014) kuvailee simulaatio-opetuksessa olevan neljä eri vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa käydään läpi simuloinnin teemaa ja tehtävän tavoitteita. Toisen vaiheen keskiössä on itse simulaatio, joka toteutetaan suunniteltujen tavoitteiden pohjalta. Simulaationharjoituksen päättäminen ja sen jälkeen käyty purku- ja palautekeskustelu kuuluvat kolmanteen vaiheeseen. Palautekeskustelu vaatii opettajan ohjausta, jolloin uuden oppiminen mahdollistuu. Viimeisessä eli neljännessä vaiheessa tarkoituksena on siirtää simulaatiossa opittu tieto ja taito käytäntöön.

5 TOIMINNALLISEN OPETUKSEN SUUNNITTELU, TOTEUTUS JA ARVIOINTI

Opinnäytetyömme korttien alkuperäinen versio sai alkunsa aikuis- ja nuorisosiisälityö lähtökohdat kurssilla keväällä 2018. Kortit esiteltiin samana syksynä hyvinvointi ja huono-osaisuus ilmiöseminaarissa. Ryhmämme aiheena seminaarissa oli käsitellä osattomuutta ja kortit alun perin kehiteltiin demonstroimaan nuoris- ja aikuisikäisen asiakkaan osattomuuden riskitekijöitä, sekä suojaavia tekijöitä. Ilmiöseminaarissa saimme hyvää palautetta korteista muilta opiskelijoilta sekä lehtoreilta. Eräs kortteja kokeilemassa ollut lehtori ehdotti, että kortteja voisi kehittää ja aiheesta voisi tehdä opinnäytetyön. Ajatus korttien kehittämisestä opinnäytetyöksi vaikutti mielenkiintoiselta ja lähdimme kehittämään kortteja tavoitteena monipuolistaa Diakonia ammattikorkeakoulun opetusta korttiemme avulla.

5.1 Korttien suunnittelu

Yhdellä ryhmämme jäsenellä on tavoitteena valmistuessaan saada myös varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus, joten lähdimme kehittämään kokonaisuuttamme siihen suuntaan. Suunnittelimme aiempia kortteja mukaillen täysin uudet Elämänpeli- kortit kuvailemaan varhaiskasvatusikäistä asiakasta ja hänen perhettään. Kortit soveltuvat mielestämme monipuolisuutensa ansiosta käytettäväksi kaikilla varhaiskasvatusta sekä lapsi- ja perhetyötä käsittelevillä opintojaksoilla osana Diakonia-ammattikorkeakoulun opetusta. Opinnäytetyön edetessä päädyimme rajaamaan alkuperäiset nuoris- ja aikuisikäistä asiakasta kuvailevat kortit pois, ja keskityimme varhaiskasvatusikäistä asiakasta kuvaileviin kortteihin.

Opinnäytetyö prosessin edetessä tarkensimme korttien käsitteitä, pohtien myös syitä valitsemiemme käsitteiden taustalla. Tavoitteena oli kerätä lapsen arkeen, kasvuympäristöön, sekä kehitykseen tutkitusti liittyviä tekijöitä. Elämänpeli - korttien käsitteiden valintojen pohjalla käytimme uudistetun varhaiskasvatussuunnitelman perusteita, sekä varhaiskasvatuslakia. Valintoja tehdessä on huomioitu

varhaiskasvatussuunnitelmassa mainitut lasten laaja-alaisen oppimisen osa-alueet, sekä sitä kautta ilmeneviä kehityksen haasteita ja voimavaroja. Myös lapsen kasvuympäristöön oleellisesti vaikuttavat vanhemmuuden osa-alueet, sekä vanhempien hyvinvointi ja huono-osaisuus on huomioitu tärkeänä osana korttien käsitteitä valittaessa. Jaoimme kortit suojaaviin ja riskitekijöihin, koska Sosionomin (AMK) osaamisvaatimuksissa todetaan hyvinvoinnin suojaavien ja riskitekijöiden tunnistamisen olevan osa osaamista. Perhetyöntekijän sekä varhaiskasvatuksen opettajan on laadukasta työtä tehdäkseen osattava näin ollen tunnistaa näitä tekijöitä. Näiden vaatimusten pohjalta ja teorian tietoon perehtymällä, valitsimme kortteihin 68 käsitettä lasten ja lapsiperheiden hyvinvointiin vaikuttavista suojaavista ja riskitekijöistä.

Alun perin kortteja oli suunniteltu tasaluku 50. Määrään päädyttiin huomioimalla Diakonia-ammattikorkeakoulun opintojaksojen keskimääräinen osallistujamäärä. Tavoitteena oli, että kortteja voidaan käyttää suuremman opiskelijaryhmän kanssa. Teorian tietoon perehtyessämme havaitsimme kuitenkin vielä useita oleellisia hyvinvointiin liittyviä käsitteitä, jotka koimme merkittäväksi lapsiperheiden hyvinvointia tarkastellessa. Korttien sisältämiä käsitteitä on rajattu ja valikoitu osittain myös pelin sujuvuuden kannalta, huolehtimalla voimavarojen ja riskitekijöiden suhteellisen tasaisesta suhteesta. Työstäessämme kortteja, pohdimme millä tavoin luokittelemme käsitteet. Olemme jaotelleet korttien käsitteet suojaaviin ja riskitekijöihin, vaikka joidenkin käsitteiden kohdalla yksipuolinen jaottelu ei ole mahdollista. Korteista löytyy käsitteitä, jotka voi mieltää sekä hyvinvoinnin suojaavaksi että riskitekijäksi riippuen korttien avulla luodun kuvitteellisen asiakkaan tilanteesta, sekä tilannetta tarkastelevan pienryhmän näkemyksestä.

Esimerkki 1. Olemme liittäneet vanhemman yksinhuoltajuuden riskitekijöihin, vaikka yksinhuoltajuutta ei suoraan voida leimata riskitekijäksi. On kuitenkin todettu, että alhaisempi työllisyysaste, matala palkka ja tulonsiirtojen heikentynyt taso ovat syitä yksinhuoltajatalouksien korkeammalle köyhyysriskille (Pylkkänen 2009, 94-95). Suomessa on tehty vähäisesti tutkimusta yksinhuoltajaperheiden hyvinvoinnista, tehdyt tutkimukset liittyvät pääsääntöisesti taloudelliseen hyvinvointiin ja työllisyyteen. Yksinhuoltaja- käsite on itsessään ongelmallinen. Yksinhuoltaja- käsite ei ota huomioon huoltomuotoa, tai sitä että lapsella voi olla muita

perhesuhteita tai sitä, että edelleen useimmilla lapsilla säilyy myös toinen huoltaja. (Forssén, Haataja & Hakovirta 2009, 10.)

Esimerkki 2. Olemme liittäneen Suomi toisena kielenä - käsitteen riskitekijöihin, vaikka eri kielet voidaan nähdä myös rikkautena. Kahdessa kulttuurissa eläminen lisää myös lapsen joustavuutta ja antaa lapselle enemmän tilaa oman identiteetin määrittämiseen. Mikäli lapsen perhe kuitenkin on esimerkiksi heikommassa sosioekonomisessa asemassa, ei kahdessa kulttuurissa eläminen ole lapselle enää voimavara. (Eerola-Pennanen 2016, 239.) Uuden kielen oppiminen vaatii lapselta paljon toistoa ja säännöllistä altistumista kielelle monipuolisissa arjen tilanteissa. Puheen tuottaminen kehittyy puheen ymmärtämistä hitaammin ja yhteisen kielen puuttuminen saattaa rajoittaa lapsen vuorovaikutustilanteita. (Gyekye & Ruponen 2018, 342-343.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea ja vahvistaa lasten kielellistä kehitystä. (Opetushallitus 2018.) Ilman riittävää tukea ja opetusta Suomi toisena kielenä -käsite voidaan näin ollen nähdä hyvinvoinnin riskitekijänä.

5.2 Suunnitelma korttien käytöstä Diakin opetuksessa

Vuoden 2019 lopulla saimme opinnäytetyömme suunnitelman hyväksytyä ja pystyimme lähteä hakemaan tutkimuslupaa Diakonia-ammattikorkeakoululta. Ennen tutkimusluvan saamista kartoitimme koulun opintojaksoja, sekä vastaavien lehtoreiden aikatauluja. Tavoitteenamme oli päästä toteuttamaan suunnittelemaamme oppitunti Diakonia-ammattikorkeakoulun opintojaksolla. Suunnitelimme korttien käyttöä varten oppitunnin, joka muovaantui ja tarkentui työme edetessä. Korttien kokeilun tavoitteena oli saada arvio korttien ja oppitunnin toimivuudesta, sekä kehitysideoita korttien ja oppituntimme parantamiseksi.

Saimme mahdollisuuden päästä kokeilemaan korttejamme Perhetyö ja lastensuojelu – opintojaksolla, ja lähdimme muokkaamaan suunnittelemaamme oppituntia kyseiseen opintojaksoon sopivaksi. Kyseisellä opintojaksolla korteilla voidaan havainnollistaa kurssin keskeisiä tavoitteita. Näitä ovat esimerkiksi kasvuolojen merkitys lapsen tukemisessa, kasvuolojen riskitekijöiden vaikutus

lastensuojelua aiheuttavana tekijänä, sekä perhetyön ja lastensuojelun merkitys ylisukupolvisen huono-osaisuuden katkaisemisessa (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2018).

Kortteja ja niitä hyödyntävää oppituntia suunniteltaessa oli tärkeää huomioida sosionomi (AMK) ammattikorkeakoulutuksen osaamisvaatimukset eli kompetenssit. Oppituntiin linkittyen sosionomin (AMK) osaamisvaatimuksissa määritellään muun muassa asiakastyön osaamista, sekä sosiaalialan palvelujärjestelmäosaamista. Sosionomin tulee osata tunnistaa hyvinvoinnin suojaavia ja riskitekijöitä sekä soveltaa ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen tukemisen näkökulmia. Näitä tekijöitä huomioiden sosionomin tulee osata tukea yksilöiden kasvua ja kehitystä, perheen arkea sekä keskinäisiä vuorovaikutussuhteita. Sosionomilta odotetaan myös kykyä ammatillisten vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteiden luomiseen, asiakkaan palvelutarpeiden kartoittamiseksi, sekä taitoa suunnitella ja toteuttaa asiakkaan palveluprosessin asiakasta osallistaen. (Diakonia-ammattikorkeakoulu. Etusivu. Opiskelu. Opiskelijan polku. Opintojen suorittaminen. Arviointi. Osaamisvaatimukset: Sosionomi AMK.)

Perhetyö ja lastensuojelu -opintojakson lehtori antoi aikaa korttien kokeiluun luennoille 75 minuuttia, ja hän ilmoitti opiskelijoita osallistuvan noin 30. Aikaa oli hieman toivottua vähemmän, joten jouduimme tarkkaan pohtimaan sen, kuinka käyttää aika mahdollisimman tehokkaasti. Päätimme pitää alussa olevan opinäytetyömme esittelyn ja perustelun tiiviinä, jotta aikaa itse korttien kokeiluun ja niiden toimivuuden havainnointiin jäisi enemmän. Otimme aikataulun huomioon myös pienryhmien kokoa suunniteltaessa. Ajattelimme, että ryhmä ei saa olla liian suuri, jotta jokainen ryhmäläinen saa mahdollisuuden kertoa ajatuksensa. Liian pienen ryhmän myötä toisaalta oppiminen jää vähemmälle, joten päädyimme rajaamaan ryhmäkoon 3-5 henkilöön. Kävimme tutustumassa lehtorin kertomaan tilaan etukäteen ja varmistimme tilan toimivuuden. Työstimme oppitunnin tueksi Powerpoint esityksen. (ks. Liite 3) Powerpointissa selkeytyy oppitunnin rakenne ja siihen sai selkeästi lisättyä apukysymyksiä opiskelijoiden pohdinnan tueksi. Valitsimme kysymykset Perhetyö ja lastensuojelu- opintojakson tavoitteiden perusteella.

Oppitunnin rakenteen toimivuutta päätimme arvioida havainnoimalla. Emme pystyneet etukäteen määrittämään tai arvioimaan korttien käytöstä esiin nousevia huomioita, joten pyrimme havainnoimaan korttien käyttöä sekä oppitunnin sujuvuutta vapaasti tiettyihin teemoihin keskittyen. Havainnoin keskeisimmiksi teemoiksi nostimme pienryhmien aktiivisuuden, opiskelijoiden innostuksen ja kiinnostuksen korttien käyttöä kohtaan, sekä ajankäytön; sen riittävyyden tai riittämättömyyden. Tärkeimpänä teemana säilytimme korttien jakautumisen ja niistä muodostuvien asiakkaiden realistisuuden havainnoinnin.

Teimme opiskelijoille arviointilomakkeen webropol-kyselyökalun (ks. Liite 2) avulla. Arvioinnin pohjalta pystyisimme kehittämään kortteja ja oppituntia. Teimme kyselystä mahdollisimman helposti tavoitettavan, jotta aikaa sen tekemiseen ei kuluisi vaadittua kauempaa. Kyselyn laatiminen vaati myös tarkastelua useasta näkökulmasta, kuten mihin kysymyksiin haluamme vastauksia ja kuinka opiskelijat saadaan vastaamaan niihin. Laadimme kysymyksiä sekä korttien, että itse oppitunnin toimivuudesta. Päädyimme tekemään kyselyyn seitsemän strukturoitua väitettä, jotka vastaajat arvioisivat viisiportaisen Likert-asteikkoa käyttäen, sekä kaksi avointa kysymystä.

Pohdimme eri opetusmetodien käyttöä korttien ja oppitunnin suunnittelun taustalla. Aluksi pohdimme, olisiko kyseessä toiminnallinen opetus, case-harjoitus vai simulaatio. Päädyimme käyttämään oppituntimme sisällöstä nimeä simulaatio tyyppinen oppimisympäristö. Yhtäläisyyksiä simulaatioon opetusmetodinä käyttämässämme opetusmetodissa on mahdollisimman realistisen tilanteen luominen. Oppitunnin suunnitelmassa käyvät toteen myös kolme vaihetta Salosen (2014) määrittämistä neljästä simulaatio-opetuksen vaiheesta.

Ensimmäisen vaiheen, eli oppimisympäristöön tutustumisen ja simuloinnin teeman ja tehtävän tavoitteet suunnittelimme käyvämmä läpi noin 10 minuutissa powerpoint-esityksen avulla. Ensimmäisen vaiheen aikana myös esittemme itsemme ja kerromme lyhyesti työstämme ja sen tarkoituksesta. Toisen vaiheen, eli simulaation toteutuksen, suunnittelimme tapahtuvan kolmen - viiden hengen pienryhmissä. Pienryhmät muodostavat käsityksen kuvitteellisesta asiakkaastaan sattuman varaisesti jaetun viiden kortin sisältämien käsitteiden perusteella.

Opiskelijat reflektoivat apukysymysten avulla saamaansa tilannetta perhetyöntekijän roolissa noin 20 minuutin ajan. Tässä vaiheessa suunnittelimme kiertävämme ja havainnoivamme pienryhmien keskusteluja ja osallistuvamme ohjauksella keskusteluun, mikäli tilanne sitä vaatii.

Simulaation kolmannen vaiheen palautekeskustelua oli tarkoituksena käydä läpi yhdessä 20 minuutin ajan, jolloin opiskelijat kertovat omasta tapauksestaan. Salosen (2014) mukaan tässä kolmannessa vaiheessa opettajalla on tärkeä rooli, mutta koska kyseessä on korttien ensimmäinen kokeilu, me tällä kertaa oppitunnin ohjaajina annamme opiskelijoille palautetta, kartoittamaamme teoriatietoon ja omaan kokemukseen perhetyöstä peilaten. Myös muulla ryhmällä ja lehtorilla on mahdollisuus osallistua palautekeskusteluun kommentoimalla. Simulaation viimeistä, eli opitun siirtämistä käytäntöön ei meidän oppituntimme aikana käytännön syistä pystytä järjestämään lainkaan. Oppitunnin lopussa on tarkoituksena pyytää arviointi tekemästämme oppitunnista. Arvioinnissa kysytään korttien, sekä oppitunnin toimivuudesta. Tähän olemme varanneet aikaa noin 10 minuuttia. Suunnittelimme ottavamme mukaan myös omat tietokoneemme, jotta opiskelijat voivat tarvittaessa käyttää niitä, mikäli kyselyn avaamisessa ilmenisi ongelmia.

5.3 Toteutus korttien käytöstä Diakin oppitunnilla

Toteutus perhetyö ja lastensuojelu -opintojaksolla tapahtui suunnitelman mukaan. Saavuimme luennolle hyvissä ajoin ennen sovittua aikaa, opiskelijoiden tauon aikana, jotta saimme kiireettömästi valmistella oppituntimme. Aloitimme oppitunnin suunnitellusti esittelemällä itsemme, kertomalla missä vaiheessa opintoja olemme, ja mikä on tämänhetkinen työtilanteemme. Olimme saaneet etukäteen tiedot siitä, missä vaiheessa opintoja opiskelijat ovat ja kuinka monta heitä on. Kuulimme, että opiskelijat ovat kyseisen opintojakson alussa, eikä perhetyö ole välttämättä heille kovin tuttua. Yksi meistä kertoi opiskelijoille heti alussa pääpiirteittäin sen mitä perhetyö on varmistuaksemme siitä, että opiskelijat ymmärtävät perhetyön tavoitteet ja tarkoituksen.

Tämän jälkeen yksi ryhmäläisemme otti ohjausvastuun oppitunnin ohjeistuksesta, ja kävi oppituntia powerpoint-esitystä apuna käyttäen läpi, samalla kun toinen ryhmäläinen piti huolta aikataulusta tarkkailemalla ajankulua. Kun opiskelijat olivat jakautuneet pienryhmiin ja olimme jakaneet jokaiselle ryhmälle viisi korttia, kaksi meistä keskittyi havainnointiin. Heti pienryhmätyöskentelyn alussa kaksi ryhmää pyysi tarkentavia ohjeita, ja pohti miten yhdistää korttien tekijät yhteen asiakastapaukseen. Tämän jälkeen opiskelijat alkoivat pohtimaan asiakastapauksia, eikä meiltä enää pyydetty apua. Kävimme kysymässä jokaiselta ryhmältä pohdinnan aikana, ovatko edenneet tehtävässä tai onko tullut ongelmia. Kaikki ryhmät pohtivat omassa ryhmässään aktiivisesti. Olimme varautuneet havainnoimaan ongelmia korttien yhteensopivuudessa ja vaikeuksia hahmottamista on kyse, mutta opiskelijat kävivät aktiivista keskustelua asiakastapauksesta koko 20 minuutin ajan. Yksi ryhmä oli valmis jo ennen ajan loppumista.

Palautekeskustelun aikana ryhmät vuoron perään kertoivat omasta kuvitteellisesta asiakastapauksestaan. Kerroimme, että muut ryhmät saavat ja olisi toivottavaa kommentoida toisten ryhmien ajatuksia ja tapauksia. Jokaisen ryhmän jälkeen, annoimme palautetta opiskelijoiden tuottamista ratkaisuista. Palautetta antoi pääasiassa ryhmämme jäsen, joka tällä hetkellä työskentelee lastensuojelun perhetyössä. Muut ryhmäläiset toivat ilmi yleisiä havaintoja muun muassa opiskelijoiden luovuudesta. Kerroimme, kuinka realistisia ratkaisuja opiskelijat tarjosivat ja keskityimme positiiviseen palautteeseen opiskelijoiden keksimistä hyvistä keinoista tukea asiakasperhettä. Kysyimme aina, onko muilla ryhmillä kommentoitavaa, mutta muut ryhmät eivät lähteneet kommentoimaan ja keskustelu pysyi meidän ja käsittelevän ryhmän välillä.

Lopuksi opiskelijat vastasivat kyselyyn. Olimme valmiita 5 minuuttia etuajassa. Tämän ajan opintojakson opettaja ja me annoimme positiivista palautetta opiskelijoille osallistumisesta ja näkökulmia sisältäneestä pohdinnasta oppitunnilla. Sovimme lopuksi opettajan palautteen annosta ja siirryimme tarkastelemaan arvioimaan havainnointimme ja kyselymme tuloksia.

5.4 Arvioinnin toteutus

Korttien ja niihin liittyvän oppitunnin arviointi tapahtui havainnoinnin ja opiskelijoille suunnatun webropol-kyselyn (ks. Liite 2) avulla. Tämän lisäksi paikalla ollut opintojakson lehtori antoi kyselyä mukailevan arvion korteista ja oppitunnista sähköpostitse. Kysely muodostui seitsemästä strukturoidusta väittämästä. Kyselyssä käytimme 5 portaista likert-asteikkoa, ja siinä oli lisäksi myös kaksi avointa kysymystä. Likert-asteikossa käytetään paritonta lukua, jolloin vastaajalle jää vaihtoehdoksi vastata myös ”en osaa sanoa” (Valli & Perkkilä 2015, 118). Kyselyssä emme keränneet henkilötietoja ja hävitämme vastausaineiston opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Onnistuneiden tulosten saavuttamiseksi, kyselylomaketta käytettäessä tulee käyttää huolellisuutta. Kysymysten muotoilussa käytetään harvintaa, eivätkä kysymykset saa olla epämääräisiä tai johdattelevia. Tutkimuksen tavoitteiden tulee olla kysymysten lähtökohtana. Onkin tärkeää saada olennaista tietoa tutkimusongelmasta ja välttää turhia kysymyksiä (Valli 2015, 103-104). Laatiessamme kyselylomaketta pyrimme noudattamaan näitä periaatteita.

Havainnoimme oppitunnin aikana oppitunnin sujuvuutta ja korttien toimivuutta opetusikäytössä. Havainnoimme tarkkailemalla opiskelijoiden osallistumista, kiinnostusta sekä pienryhmien työskentelyä. Seurasimme myös korttien käsitteiden jakautumista sekä niiden avulla muodostuneen asiakastilanteen realistisuutta tai ristiriitaisuutta. Havainnoimme vuorollaan jokaisen pienryhmän kortteja, asiakastilannetta sekä ryhmän työskentelyä. Teimme huomioista tilanteesta kirjallisia muistiinpanoja näiden teemojen pohjalta. Tieteellisen havainnoinnin tarkoituksena on saada aineistoa tutkittavan ongelman tai ilmiön tekijöistä. Käytössä ovat aistit ja järki, mutta myös tunne ja intuitio. Tieteellisessä havainnoinnissa järki on suuremmassa osassa, kuin tunne ja intuitio, vaikka niille voi olla myös käyttöä. Tärkeää on pohtia, mitä ja miten havainnoidaan. (Grönfors 2015, 146.)

Osallistuimme oppitunnin ohjaamiseen ja teimme samanaikaisesti havaintoja tunnin sujumisesta. Tämänkaltaista havainnointia voidaan kutsua osallistuvaksi havainnoinniksi. On hyvä huomata, että osallistumisen voimakkuus vaihtelee ja tuleekin pohtia, milloin osallistua ja milloin havainnoida. Tarkoituksena ei ole muuttaa tutkittavien käytöstä. (Grönfors 2015, 152.) Ryhmässämme on kolme

henkilöä, ja jaoimme tehtäviä siten, että yhdellä oli päävastuu oppitunnin ohjaisesta, ja kaksi muuta ryhmäläistä keskittyivät oppitunnin havainnointiin. Havainnoinnissa keskityimme seuraamaan korttien toimivuutta. Olimme kiinnostuneita, ymmärtäisivätkö opiskelijat kortit, kuten olimme ne suunnitelleet ja onnistuisiko suojaavien- ja riskitekijöiden erottaminen opiskelijoilta. Lisäksi olimme kiinnostuneita siitä, että olisivatko korteista muodostuvat kuvitteelliset asiakastilanteet realistisia ja olisiko opiskelijoilla tietoa minkälaisia palveluita on tarjolla. Olimme myös valmistautuneet havainnoimaan odottamattomia ongelmatilanteita. Havainnoimme myös oppituntimme ajankäyttöä. Teimme kirjallisia muistiinpanoja oppitunnin aikana ja olimme varanneet aikaa kirjata ja verrata havaintojamme tunnin jälkeen, jolloin havainnot olivat vielä tuoreita.

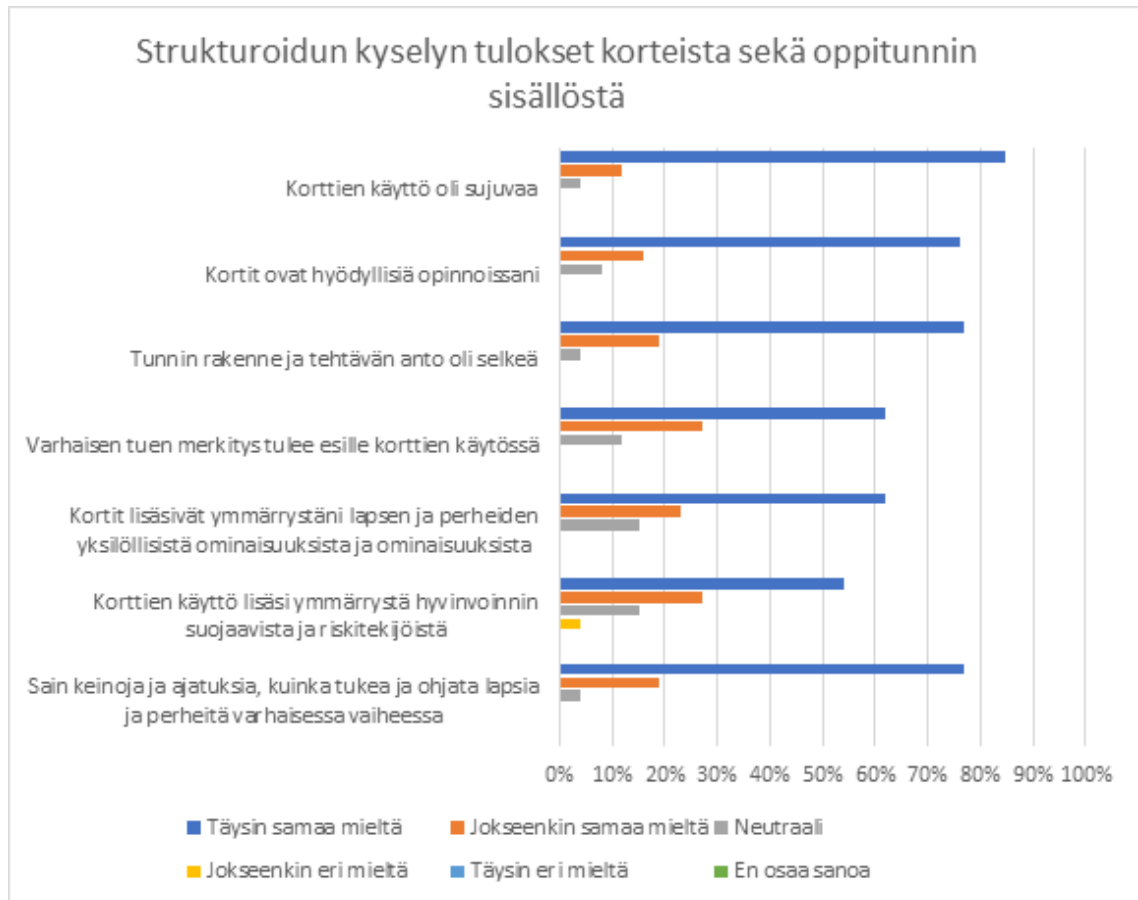
6 ARVIOINNIN TULOKSET

Tunnin ja korttien toimivuutta arvioimme opiskelijoille suunnatun vapaaehtoisen kyselyn avulla. Kyselyn teimme webropol- kyselytyökalulla ja opiskelijat vastasivat kyselyyn tunnin loppuksi. Päädyimme webropol-kyselyyn paperiversion sijaan ekologisista syistä. Tuloksien käsittely oli selkeämpää, kun tutkimusaineisto on valmiiksi digitaalisessa muodossa. Aineistoa tulkitessa kiinnitimme huomiota kyselyn tulosten sekä omien havaintojemme samankaltaisuuteen tai eroavuuteen. Aineistoa tulkitessamme etsimme vastauksia kysymyksiin korttien toiminnasta ja korttien käytön hyödyllisyydestä opiskelijoille, sekä oppitunnin sujuvuudesta. Saimme myös oppituntia seuranneelta opintojakson lehtorilta kirjallisen arvion korteista ja niiden hyödynnettävyydestä.

6.1 Kyselyn tulokset

Oppitunnille osallistui 27 opiskelijaa, joista 26 vastasi kyselyn strukturoituun osioon. Kyselyn strukturoiduista kysymyksistä laskimme prosenttimäärät kaikille vastauksille (Taulukko 1). Avoimiin kysymyksiin vastasi 23 opiskelijaa. Käsitteimme avoimien kysymysten vastaukset luokittelemalla samankaltaiset vastaukset ja laskemalla vastauksien määrät. Molemmissa avoimissa kysymyksissä oli yksi vastaus "ok", jonka poistimme laskuista, koska emme osanneet tulkita, mitä vastaaja oli tällä tarkoittanut. Tämän jälkeen vastauksia jäi jäljelle 22.

Taulukko 1

Vastauksia ohjeiden selkeydestä saatiin yhteensä 22, joista 16 piti ohjeita selkeinä ja kolme olisi kaivannut selkeämpiä ohjeita. Kolme opiskelijaa ei ottanut kantaa ohjeiden selkeyteen.

Ohjedit olivat hyvin selkeitä ja informatiivisia. Tukivat keskustelun etenemistä.

Ohjeet olivat todella selkeät ja harjoitusta oli helppo lähteä tekemään.

Selkeät ohjeet, hyvä perehdytys ja mukava ilmapiiri tunnilla.

Korttien käytöstä ja siitä mikä tehtävän tarkoitus on, olisi voinut hieman selkeämmin alussa ohjeistaa. Pientä ihmettelyä aluksi ryhmässä, että mitäs tässä nyt pitää tehdä?

Kysymykseen ajankäytöstä 13 opiskelijaa oli sitä mieltä, että aikaa oli sopivasti harjoitukseen. Opiskelijoista kolme olisi toivonut enemmän aikaa. Yhden opiskelijan mielestä aikaa oli liikaa. Viisi opiskelijaa ei ottanut kantaa ajankäyttöön.

Ajankäyttö oli juuri sopiva, vielä pidemmällä pohtimis ajalla saattaisi korteista muodostunut tarina karata jo ihan käsistä.

Ajankäyttö sopiva.

Ajallisesti hyvin suunniteltu kokonaisuus.

Sopivan pituinen oppitunti ja hyvin jäsenneily ajankäyttö.

Olisi varmasti riittänyt keskusteltavaa paljon kauemminkin.

Olisi voinut olla enemmän aikaa, rakentaa tarinaa.

Vastaajista 19 piti kortteja selkeinä ja helppoina ymmärtää. Useat vastaajat mainitsivat, että kortit sopivat heidän mielestään hyvin opetuskäyttöön:

Kortit olivat hyvät ja havainnollistivat hienosti sen, että jokainen tapaus ja perhe on erilainen. Todella hyvä tapa oppia!!

Tällaiset kortit ovat mainio työväline oppitunneille. Ei siis tarvitse itse alkaa kehittämään vahvuuksia tai heikkouksia nollasta. Keskustelu ja ideointi oli tästä syystä heti aktiivista ja sujuvaa.

Kortit olivat helppo yhdistää toisiinsa, kun käytti mielikuvitusta tarinaan, silloin aukesi kaikki tarvittavat tuet kattavasti. Täydellinen oppimateriaali oli.

Kortit olivat helppoja ja kiva käyttää.

Opiskelijat eivät pitäneet mitään korttia sopimattomana. Yksi vastaajista huomautti, että resilienssi saattaa olla monelle tuntematon käsite. Eräs vastaaja kertoi, että palveluihin ohjaaminen on haasteellista toisen vuoden opiskelijana. Toinen opiskelija toivoi, että olisimme käyneet enemmän läpi "oikeita" vastauksia, ettei opiskelijoille jäisi epäselvyyksiä.

6.2 Opintojakson lehtorin arvio

Lehtorin arviossa kerrottiin, että tunnilla käytössä olleet kortit toimivat hyvin opetuskäytössä. Kortit olivat selkeitä ja niiden teemat oli melko kattavasti valittu. Korttien kautta opiskelijat pystyivät monipuolisesti käsittelemään perheiden tarinoita. Korttien kautta voimavaraistava työskentelyote, asioiden monipuolinen tarkastelu ja tulevaisuuteen suuntautuminen tulivat opiskelijoiden keskusteluissa vahvasti esille. Lapsi pysyi hyvin keskiössä ryhmien työskentelyssä. Opiskelijaryhmät toivat myös kattavasti esille erilaisia palveluita ja tukitoimia, joista perhe ja sen eri jäsenet voisivat hyötyä. Lehtori kertoi arviossaan, että voisi ottaa kortit käyttöön osana omaa opetustaan.

Opiskelijoiden vastauksissa tuli hienosti esille voimavarat ja tulevaisuuteen suuntautuminen. Myös monitoimijaisuus tuli vastauksissa hienosti esille. Tämän perusteella voisi todeta, että kysymyksenne oli hyvin asetettuja, koska vastaukset olivat niin monipuolisia ja kattavia, vaikka aikaa oli aika vähän käytettävissä.

Opiskelijoiden osaaminen tuli todella hienosti esille. Mielestäni pääsitte siis tavoitteisiinne. Vai mitä ne olivatkaan? Tai ainakin itse ajattelin, että tehtävän kautta käyty pohdinta ja sen jakaminen auttoivat opiskelijoita pohtimaan asioita eri näkökulmista, jakamaan tietoaan ja oppimaan toisilta.

Opiskelijat toivat hienosti esille, miten suojaavat ja riskitekijät voivat myös limittyä toisiinsa.

Saimme palautta myös tuntityöskentelystämme ja palautekyselystä. Lehtorin mukaan tunnilla vallitsi välitön, positiivinen tunnelma ja ajankäyttö oli hyvin huomioitu. Olimme valmiita auttamaan opiskelijoita työskentelyn aikana. Huomioimme opiskelijoiden vastaukset ja annoimme opiskelijoille palautetta. Tekemämme diat olivat selkeitä ja johdattelivat opiskelijat aiheen pariin. Jatkossa ohjeistusten selkeyteen on syytä kiinnittää vielä enemmän huomiota ja palautekyselyissä avoimet kysymykset toimivat yleensä parhaiten.

6.3 Havainnoinnin tulokset

Oppitunnin mitta oli 75 minuuttia, aikataulu oli havaintojemme mukaan toimiva. Aikaa yhteiseen pohdintaan oli varattu 20 minuuttia. Noin puolet ryhmistä olivat valmiita hieman ennen annetun ajan päättymistä ja toinen puoli ryhmästä olisi voinut pohtia pidempään. Opiskelijat aloittivat tehtävään liittyvän keskustelun välittömästi tehtävänannon jälkeen ja havaintojemme mukaan keskustelu pysyi käsiteltävissä aiheissa koko annetun ajan. Olimme varautuneet, että ryhmät olisivat kaivanneet enemmän tukea korttien ymmärtämiseen ja tehtävän suorittamiseen. Kirjasimme ylös opiskelijaryhmien käsittelemiä asiakastapauksia.

Esimerkki 1. Ryhmä sai kortit, joissa asiakkaat muodostuivat seuraavista hyvinvoinnin suojaavista ja riskitekijöistä: Perheessä selkeät rajat, lapsella on hyvät ongelmanratkaisutaidot, perheessä on terveelliset elämäntavat, lapsella on keskittymisen haasteita.

Esimerkki 2. Ryhmä sai kortit, joissa asiakkaat muodostuivat seuraavista hyvinvoinnin suojaavista ja riskitekijöistä: Vanhemman vakava sairaus, lapsen uhkaava tai väkivaltainen käytös, vanhemman uupumus, lapsi on taiteellinen, lapsella on hyvä huumorintaju.

Ryhmissä käytettiin paljon mielikuvitusta asiakkaan tilannetta luodessa. Asiakkaalle oli keksitty esimerkiksi nimi ja ikä. Kuulimme myös hyvää pohdintaa kuvitteellisen asiakkaan hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden mahdollisista syistä ja seurauksista. Ryhmien saamat kuvitteelliset asiakkaat olivat mielestämme realistisia. Kaikki ryhmät käsittelivät asiakasta positiivisella ja voimavarakeskeisellä otteella. Opiskelijoilla oli yllättävän paljon tietoa mahdollisista palveluista ja keinoista asiakkaan tueksi. Ryhmät myös tunnistivat riskitekijät ja suojaavat tekijät hyvin. Kahdessa ryhmässä opiskelijat olivat luokitelleet tekijän suojaavaksi tai riskitekijäksi eri tavalla kuin itse olimme sen työtä tehdessä luokitelleet. Eräs ryhmä piti korttia ”selkeät rajat” riskitekijänä. He olivat ymmärtäneet kortin siten, että lasta rajoitetaan liikaa, joka on negatiivinen asia. Toisessa tapauksessa opiskelijat pitivät ”suomi toisena kielenä” korttia suojaavana tekijänä, toisin kuin me olimme tutkimustiedon perusteella määrittäneet.

6.4 Tulosten arviointi

Kortit jakautuivat mielestämme opiskelijoille hyvin ja he saivat havaintojemme mukaan todentuntuiset asiakastilanteet, ja ristiriitoja ilmeni vähän. Yhdessä ryhmässä pohdittiin kahden eri tekijän ristiriitaisuutta. Ryhmä sai pohdinnan jälkeen rakennettua asiakastilanteen annetuista korteista. Opiskelijat loivat oppitunnilla mielikuvitustaan käyttäen kuvitteellisen asiakkaan korteista saamiensa käsitteiden avulla, ja tärkeänä osana oppituntia he harjoittelivat hyvinvoinnin suojaavien ja riskitekijöiden tunnistamista. Joidenkin käsitteiden kohdalla saattaa kuitenkin olla vaikea suoraan määritellä, onko käsite suojaava vai riskitekijä. Opiskelijoiden huomio siitä, että ”Suomi toisena kielenä” kortti voi olla suojaava tai riskitekijä oli mielestämme erittäin hyvä. Opiskelijat pohtivatkin oppitunnilla voiko kortista esiin noussut käsite olla kuvitteellisen asiakkaan elämässä hyvinvoinnin suojaava vai riskitekijä, ja oppitunnin aikana saamansa asiakkaan perusteella opiskelija voi mieltää käsitteen esimerkiksi suojaavaksi tai neutraaliksi vaikka se saatettaisiin joidenkin tutkimusten varjolla jaotella selkeästi riskitekijäksi. Opiskelijoilta toivottiin ammatillista perustelua tekemiensä pohdintojen taustalle.

Kortteja käytetään osana opetusta, joten pohdintoja purettaessa opintojakson lehtorin vastuulla on arvioida opiskelijoiden pohdintojen realistisuus ammatillisesta näkökulmasta. Meidän toimiessa ohjaajina tällä oppitunnilla tiedostimme, että alan opiskelijoina oma osaamisemme ei ole samalla tasolla, kun Diakin lehtoreiden, jotka opintojaksoja suunnittelevat ja toteuttavat. Ohjatessamme oppituntia ja käydessämme palautekeskustelua olimme perehtyneet aiheeseen opinäytetyön teoriaa laatiessamme sekä aiempien opintojen aikana Diakonia-ammattikorkeakoulutuksessa. Jokaisella meistä on myös työkokemusta lastensuojelun perhetyöstä. Toivomme kuitenkin, että kortit päätyvät jatkossa Diakonia-ammattikorkeakoulun lehtoreiden käyttöön, joilla on huomattavasti paremmat edellytykset käydä ammatillista palautekeskustelua jatkossa.

Muutamalta opiskelijalta tuli palautetta, että ohjeet olisivat voineet olla selkeämpiä. Myös omien havaintojemme, kyselyn tuloksien ja opettajan kommenttien mukaan pohdimme, että tehtävänannosta olisi pitänyt tarkemmin sopia yhdessä etukäteen ja tarkentaa sitä selkeämmäksi ennen korttien jakoa. Olisi ollut hyvä käydä

koko tehtävä läpi aluksi, ennen opiskelijoiden jakautumista ryhmiin. Myös tunnin ajankäytön ja kulun olisi voinut oppitunnin aikana kertoa opiskelijoille tarkemmin. Käyttämämme aika oli riittävä asioiden melko pinnalliseen käsittelyyn. Mikäli aikaa on käytössä enemmän, kortit antavat mahdollisuuden asioiden syvällisempäänkin käsittelyyn.

Kyselyn palaute oli pääosin positiivista ja vastauksien perusteella kortit toimivat opetuksen monipuolistamisessa. Johtopäätöksenä tulimme siihen tulokseen, että kortit toimivat jopa odotettua paremmin, ja oppitunti oli selkeä. Vastaan ei tullut odottamattomia tilanteita, vaikka olimme valmistautuneet erilaisiin haasteisiin. Ryhmä oli melko pieni (n=27), ja ryhmä aktiivinen, joten tämä seikka tulee johtopäätöksiä tehdessä ottaa huomioon. Opiskelijoiden oma aktiivisuus ja asenne on siis omalta osaltaan voinut vaikuttaa oppitunnin sujuvuuteen. Yleensä 12-30% vastaa kyselyissä ”en osaa sanoa” (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 203). Tekemässämme kyselyssä kukaan ei valinnut ”en osaa sanoa” vastausvaihtoehtoa. Pohdimme, että myös tämä osaltaan kertoi ryhmän motivoituneesta asenteesta opintoja kohtaan.

Opiskelijat osallistuivat aktiivisesti ja ohjautuivat tehtävään hyvin. Ryhmiin ohjautuminen ja keskustelun aloittaminen eteni sujuvasti. Myös kyselyn täyttämiseen osallistui 27:stä opiskelijasta 23, jota pidimme erittäin hyvänä osallistumisena. Opintojakson lehtori kiinnitti samaan asiaan huomiota ryhmän sujuvasta toiminnasta. Pohdimme voiko yhtenä syynä opiskelijoiden osallistumiseen olla se, että oppitunnin ohjaajat olivat opiskelijoita, ei opettajia. Pohdimme, että vaikuttiko se hyvän palautteen saamiseen ja innokkaaseen osallistumiseen. Kyselyn avoimessa palautteessa saimme positiivista palautetta myös oppitunnin ohjauksesta, kuten ”ohjaajat olivat mukavia”, joten osallaan myös tämä on voinut vaikuttaa kyselyn tuloksiin positiivisella tavalla.

Valitettavasti yrityksestämme huolimatta emme onnistuneet tekemään kyselyn avoimista kysymyksistä neutraaleja, vaan käytimme johdattelevaa muotoa kysymyksissä, kuten ”Olivatko ohjeet selkeät?” -Ko ja -kö muodot muokkaavat vastauksia, ja parempi muoto olisi ollut esimerkiksi, ”Mitä mieltä olit ohjeiden

selkeydestä?” Johdattelevat kysymykset saattavat olla osasy syy positiiviseen palauteeseen.

Ryhmien oman pohdinnan jälkeen, jokaisen asiakastapaus ja ryhmän ideat käytiin yhdessä läpi palautekeskustelussa. Tässä kohtaa pohdimme, että jatkossa ryhmien korttien pitäisi olla näkyvillä kaikille, ryhmän kertoessa muille tapauksestaan ja pohdinnoistaan. Tämä helpottaisi sitä, että muu ryhmä pysyy paremmin mukana tilannetta reflektoidessa. Me oppitunnin ohjaajina kommentoimme ryhmien havaintoja simuloidusta tilanteesta. Palautekeskustelu on tärkeä osa simulaatio-oppimista, sen avulla oppiminen mahdollistuu. Palautekeskustelun ohjaajalla on tärkeä rooli jälkipuinnissa, jossa korostuu avoin ja turvallinen ilmapiiri ja ohjaajan rooli realismin ylläpitäjänä. Ohjaajan laaja osaaminen aiheesta on tärkeää (Salonen 2014.)

Lehtori toi esille, että kyseinen ryhmä on erityisen hyvä noudattamaan ohjeita ja he ovat kiinnostuneita käsiteltävistä teemoista. Tämän ryhmän kanssa korttien käyttö oli sujuvaa ja helppoa, mutta tilanne voisi olla eri toisenlaisen ryhmän kanssa. Oppitunti sujui ilman suurempia ongelmia ja mielestämme kortit toimivat hyvin, vaikka pieniä ongelmia ilmeni. Kortit toimivat hyvin opetuskäytössä ja pienillä muutoksilla oppitunnin rakenteessa, oppitunnista saadaan vielä parempi.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET, POHDINTA JA ARVIOINTI

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tehdä Elämänpeli – kortit lapsiperheiden hyvinvointiin liittyvistä tekijöistä, sekä korttien käytöllä lisätä opiskelijoiden osaamista Perhetyö- ja lastensuojelu opintojakson osaamistavoitteiden mukaisesti. Tavoitteena oli monipuolistaa Diakonia-ammattikorkeakoulun opetusta Elämänpeli - korttien avulla. Kehitimme produktiota opetusmateriaaliksi, joka linkittyy teemoihin lapsiperheiden hyvinvointi, huono-osaisuus, varhainen puuttuminen, hyvinvoinnin suojaavat ja- riskitekijät, osallisuus ja sen tukeminen. Mielestämme opinnäytetyön tavoitteet saavutettiin ja työ onnistui tarkoituksen mukaisesti.

7.1 Johtopäätökset ja arviointi

Teoriatietoon perehtymällä valitsimme 68 käsitettä lasten ja lapsiperheiden hyvinvointiin vaikuttavista suojaavista ja riskitekijöistä. Tämä oli työmme tärkeimpiä tavoitteita. Käsitteiden valikointi vaati jatkuvaa arviointia ja tarkastelua useammasta näkökulmasta. Lopulliset kortit sekä niiden sisältämät käsitteet olivat onnistuneet. Mielestämme onnistuimme luomaan monipuoliset ja opinnäytetyömme tarkoitusta ja tavoitetta vastaavat kortit.

Oppitunnin suunnittelu oli opinnäytetyömme kannalta oleellista, vaikka se ei ollutkaan työmme alkuperäisiä tai ensisijaisia tavoitteita. Korttien käyttötapoja ja toimivuutta pohdittaessa oppitunnin suunnittelu tuli kuitenkin ajankohtaiseksi ja merkittäväksi osaksi produktiokehitystä. Oppitunnin suunnittelu vaati kattavaa perehtymistä erilaisiin opetus- ja oppimismetodeihin, sekä opintojaksojen tavoitteisiin. Vaikka oppituntimme oli arviomme perusteella onnistunut, koimme ettei meillä ollut perehtymisestä huolimatta riittävää tietotaitoa opetuksesta, eikä opiskelijoiden ohjaamisesta, opiskelijoiden oppimisen ja opettamisen näkökulmasta. Tämä oli arviomme mukaan kuitenkin hyväksyttävää, sillä se ei myöskään vastaa oman alan substanssiosaamista, eikä korttien kokeilun tarkoitus. Korttien kokeilun sekä niiden arvioinnin ja kehittämisen kannalta oppitunti tuki tavoitteiden saavuttamista.

7.2 Pohdinta ja kehittämisehdotukset

Opintojaksojen aikatauluihin perehtyminen ei onnistunut prosessin kannalta aikataulussa, jolloin korttien kokeilu tunneilla jäi kiireisen suunnittelun jalkoihin ja päädyimme rajaamaan työtä. Kyselyn ja havainnoin perusteella esiin tulleiden kehittämisehdotusten korjausten jälkeen, Luotettavien tulosten saamiseksi olisi ollut ideaalia kokeilla korttien toimivuutta myös toisella luennolla. Aikataulukiireiden vuoksi emme ehtineet toteuttaa, kuin yhden kokeilun. Parhaassa tapauksessa opinnäytetyö kehittyi vähitellen koko opintojen ajan, eikä vain opintojen lopussa.

Onnistuneen korttien kokeilun jälkeen produktion sisältö tuntui edelleen hajanaiselta ja alun perin suunnitteilla olleiden kaksien eri korttien sisältöjen yhdistäminen tuotti haasteita. Myös toisten alkuperäisten korttien kokeilun järjestäminen tuntui olevan haastavaa. Järjestimme opinnäytetyön tiimoilta väliarvion, jossa arvioimme produktion sisältöä ja sen etenemistä kriittisesti. Totesimme arviota tehdessä, että työmme tavoitteet olivat osittain epärealistiset ja ettei työn toteuttamiseen löydy ajallisesti riittäviä resursseja. Koimme, että omien aikataulukiireiden vuoksi myös yhteistyö Diakonia-ammattikorkeakoulun kanssa kärsi. Päädyimme rajaamaan alkuperäiset, nuoriso- ja aikuisikäistä asiakasta kuvaavat kortit kokonaan pois ja jatkoimme työtä keskittyen täysin jo onnistuneesti kokeiltuihin lapsi- ja perhetyön kortteihin, sekä niiden kehittämiseen. Työn rajaaminen näyttäytyi positiiviselta ratkaisulta, koska se selkeytti työtämme huomattavasti ja myös teoriasisältö jäsenyi.

Olemme tyytyväisiä tekemiimme kortteihin, ja niiden toimivuuden tarkkailuun suunniteltu oppitunti oli arvioinnin perusteella onnistunut. Saamamme arvio sekä oma kokemuksemme koko produktiosta on positiivinen ja onnistunut. Tähän on vaikuttanut kokonaisvaltaisesti oppitunnillamme vallinnut tunnelma, opiskelijoilta saatu arvio, sekä kokemus siitä että opiskelijat sekä lehtori innostuivat korttien käytöstä osana opetusta. Olemme itse kokeneet case-tyyppiset harjoitteet, sekä simulaatiotyyppisen oppimisympäristön opinnoissamme hyödyllisiksi, ja uskomme että korttitemme avulla pystytään lisäämään niiden opiskelijoiden osaamista, jotka oppivat parhaiten toiminnan ja kokemusten kautta.

Lukuisat filosofiset ja yhteiskuntatieteelliset tutkimuksen lähestymistavat tekevät hyvinvointitutkimuksen ytimen, jonka vuoksi käsitettä hyvinvointitutkimus on hyvin laaja-alainen (Saari 2011). Lähestyessämme aihetta, alun vaikeutena eteen tuli aiheen raja. Hyvinvointia voidaan määritellä monesta eri näkökulmasta, ja suuri kysymys on myös, mitä on hyvä elämä ja kuka sen määrittelee. Päädyimme käsittelemään aihetta pääpiirteisesti, mutta onnistuimme mielestämme luomaan tarpeeksi tiiviin mutta kattavan teoriapohjan korttiemme taustalle.

Opinnäytetyötämme prosessin edetessä ryhmätyöskentelymme sujui kokonaisuudessaan hyvin. Prosessin eri vaiheissa työskentelimme yhdessä, sekä itsenäisesti etukäteen sopimiemme teemojen mukaisesti. Työt jakautuivat luontevasti ja tasapuolisesti ja osittain henkilökohtaisten vahvuusalueiden mukaan. Yhdelle ryhmäläiselle tulosten analysointi ja työn teoreettinen osuus rakentui selkeämmin ja toiselle ryhmäläiselle oli luontevampaa kirjoittaa ammatillista pohtivaa tekstiä. Varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuutta tavoitteleva ryhmäläinen otti luonnollisesti isomman vastuun varhaiskasvatus, lapsi- ja perhetyön näkökulman esiin tuomisesta. Olemme tekijöinä hyvin erilaisia, joka aiheutti työskentelyyn ajoittain haasteita, mutta lopulta se oli myös kantava tekijä koko prosessissa. Koimme hankaluuksia kokonaisuuden hahmottamisessa ja työn rajaamisessa. Prosessin aikana jokainen meistä koki jossain vaiheessa haasteita työn etenemisen kannalta. Koska meitä oli kolme opinnäytetyön tekijää, aina kuitenkin vähintään yksi kannatteli muita.

Yhtenä kehittämissuunnitelmauksena työllemme on korttien käyttöidean laajentaminen myös muihin opintokokonaisuuksiin, kuten aiemmin työstämämme ja tästä työstä rajaamamme aikuis- ja nuorisoi-ikäistä asiakasta kuvailevat kortit. Näemme myös, että kortit voitaisiin tulevaisuudessa nähdä digitaalisena materiaalina ja toiminnassa digitaalisissa oppimisympäristöissä. Mielestämme kortteja voisi tulevaisuudessa soveltaa myös muille opintojaksoille, sekä muille oppilaitoksille.

7.3 Ammatillinen kasvu

Sosiaalialan työn perustana nähdään yleisesti sosiaalinen toiminta, joka linkittyy vuorovaikutustilanteisiin asiakkaiden sekä yhteistyötahojen kanssa. Tämä korostuu myös sosionomi (AMK) – tutkinnon kompetensseissa. Sosiaalialan muutoksen myötä sosionomilta odotetaan entistä enemmän hyviä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja, asiakkaan palvelutarpeiden tunnistamista sekä ennaltaehkäisevää työtettä. (Arene ry 2017) Opinnäytetyötämme rakentaessa koimme tärkeäksi huomioida erityisesti kyseiset osaamisen alueet, ja niistä myös muodostui työmme keskeiset teemat. Opinnäytetyönprosessin edetessä ammatillinen kasvumme erityisesti näillä osaamisen alueilla on ollut merkittävää. Koska opinnäytetyön tavoitteena oli sosionomien opetuksen monipuolistaminen, pohdimme prosessin aikana paljon myös omaa osaamistamme ja tapaamme oppia. Koemme prosessin kehittäneen huomattavasti elinikäisen oppimisen taitojamme.

Opinnäytetyöprosessissa korostui lapsien ja lapsiperheiden hyvinvointi. Sosionomi (AMK) tutkinnon kompetensseissa tuodaan esiin lasten ja perheiden hyvinvoinnin suojaavien ja riskitekijöiden tunnistaminen sekä arjen moninaisten tilanteiden tukeminen. Teoriatiedon ja aiheeseen perehtymisen kautta valmiudet suojaavien ja riskitekijöiden tunnistamiseen ovat kehittyneet huomattavasti. Koemme että opinnäytetyöprosessin kautta olemme saaneet vahvan osaamisperustan perheiden varhaiseen tukemiseen, lapsi- ja perhetyöhön, sekä lastensuojeluun.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli monipuolistaa Diakonia-ammattikorkeakoulun opetusta ja ideamme perusteella lähdimme rakentamaan työtä meille tärkeistä aiheista; hyvinvointi ja huono-osaisuus sekä varhainen puuttuminen lapsiperheiden hyvinvoinnin tukemisessa. Sosionomin kompetensseihin peilaten sosionomin (AMK) tulee osata soveltaa tutkimus- ja kehittämismenetelmiä toimintakäytäntöjen kehittämiseksi, sekä tuottaa ja arvioida tietoa hyvinvoinnin edistämiseksi. (Arene Ry 2017.) Vaikka työmme ei ollut kehittämisprojekti koemme silti, että myös kehittämisosaamisemme lisääntyi prosessin edetessä.

Sosionomien kompetensseissa esiin nouseva kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen liittyy vahvasti työhömme ja työmme tavoitteeseen. Kompetenssien

mukaan sosionomi osaa analysoida epätasa-arvoa, huono-osaisuutta sekä hyvinvointia tuottavia kansallisia ja globaaleja rakenteita ja prosesseja sekä ehkäistä syrjäytymistä. Kun ryhdyimme suunnittelemaan opinnäytetyötämme, yhtenä tavoiteltavana teemana oli lisätä sosionomi (AMK) opiskelijoiden ymmärrystä ihmisten erilaisista elämänkuluista ja siitä, että kaikilla ei ole samat lähtökohdat elämään. Teoriaan pohjautuva tieto tämän ajatuksen taustalla kehittyi prosessin aikana. Näemme edelleen tärkeänä, että tulevat sosionomit jakavat tämän ajatuksen ja pystyvät näkemään ihminen ongelmien takana ja toimimaan heikompien puolestapuhujana.

Prosessin edetessä olemme tehneet asioita osittain epäjohdonmukaisessa järjestyksessä ja hieman harkitsemattomasti. Lopullista raporttia kirjoittaessamme huomasimme kuitenkin useimmat tehdyt virheet, esimerkiksi havainnoinnissa ja kyselyssä. Teimme paljon muutoksia ja korjauksia työn loppuvaiheessa, jotka olisimme voineet välttää tarkemmalla perehtymisellä ja suunnittelulla. Opimme prosessista paljon, ja mikäli lähtisimme tarkastelemaan samantapaisen tuotoksen toimivuutta nyt uudelleen, olisimme paljon viisaampia ja tarkempia menetelmien käytössä. Olemme kuitenkin prosessin aikana oppineet kyseisten menetelmien käytön, vaikka oppiminen on tapahtunut osittain epäonnistumisten kautta. Oman työn kriittinen tarkastelu ja arviointi on ollut merkittävässä roolissa erityisesti prosessin loppuvaiheessa. Nämä taidot kehittyivät työn edetessä ja ovat tärkeässä roolissa myös työelämään siirryttäessä.

Olemme kokeneet, että opinnäytetyön tekeminen on ollut haastava ja pitkä prosessi. Olemme kuitenkin kasvaneet ammattilaisina prosessin edetessä, ja olemme saaneet työn kautta näkökulmia omaan työhömmee lastensuojelussa sekä varhaiskasvatuksessa, ja koemme pystyvämme toimimaan ammattilaisina ja tuomaan esille omaa ajantasaista sosionomin osaamista myös omissa työyhteisöissämme. Opinnäytetyön tekeminen on ollut siis antoisaa. Olemme oppineet paljon suunnitelmien tekemisestä ja arvioinnista sekä ajan hallinnasta. Tämä liittyy taitoomme suunnitella, toteuttaa ja arvioida kehityshankkeita, joka on mainittu sosionomin kompetensseissa (Arene Ry 2017).

7.4 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusta tehdessä tulisi noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Tämä tulee ottaa huomioon prosessin jokaisessa vaiheessa ja eettisyyden sen tulee myös näkyä prosessissa. Aiheen valinta, tiedonhankinta, prosessin kuvailu ja tulosten soveltaminen tulee tehdä rehellisesti ja eettisesti kestäviä tapoja käyttäen. Saatujen tulosten luotettava ja useita näkökulmia kattava kriittinen arviointi on erityisen tärkeää. Tyypillisiä epärehellisyyden muotoja tutkimusta tehdessä ovat esimerkiksi plagiointi, tuloksien harhaanjohtava raportointi ja tuloksien sepittäminen ja kaunistelu. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 23-27.)

Pyrimme toteuttamaan opinnäytetyömme kunnioittamalla työelämäkumppanimme ja oppitunnillemme osallistuvia opiskelijoita. Yleensä tutkimus- ja kehittämishankkeeseen osallistuvien henkilöiden tulee pystyä antamaan perehtyneesti annettu suostumus osallistumiseen (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 25). Annoimme opiskelijoille tiedon etukäteen tulostamme, ja painotimme että osallistuminen kokeilutunnillemme on vapaaehtoista. Työmme tavoitteet käsitelimme opintojakson lehtorin kanssa, sekä oppitunnilla opiskelijoiden kanssa. Oppitunnille osallistuville opiskelijoille välitettiin tieto opinnäytetyömme luotavuudesta lehtorin kautta. Emme keränneet arkaluonteista tietoa tai henkilötietoja osallistujilta. Kyselyn toteuttamista varten olemme hakeneet tutkimuslupaa. Tuhoamme kerätyn aineiston opintäytetyön valmistumisen jälkeen, poistamalla kyselyn ja sen tulokset Webropol-kyselytyökalusta. Webropol-kyselyn toteutuksen jälkeen ymmärsimme, että esittämämme avoimet kysymykset olivat osittain johdattelevia, eikä niistä saatua arviota voida pitää täysin luotettavana. Käytimme menetelmänä myös havainnointia, jota olemme käyttäneet raportissa kuvaamalla tavalla. Ovelle pyrkineet havainnoissamme ehdottomaan rehellisyyteen ja olemme pyrkineet olemaan kriittisiä niitä arvioidessamme. Kirjatut havainnot hävitämme paperisilppurilla.

Opinnäytetyömme lähteitä etsiessämme pyrimme varmistumaan julkaisijan ja tekijän luotettavuudesta. Lähteitä käyttäessä olemme kiinnittäneet huomioita plagioinnin välttämiseen. Arvioimme aineistemme luotettavuutta myös sen tuoreuden mukaan, emmekä käytä liian vanhaa tietoa. Pyrimme todenperäisyyteen

opinnäytetyössämme myös arvioimalla kriittisesti lähteitämme, sekä omia tuloksiamme. Olemme pyrkineet kuvailemaan opinnäytetyön prosessin mahdollisimman todenmukaisesti tuloksia vääristelemättä tai niitä kaunistelematta.

LÄHTEET

- Alatalo M., Lappi, K. & Petrelius, P. (2017). Lapsikeskeinen suojeleminen ja perheen toimijuuden tukeminen lastensuojelun perhetyössä ja perhekuntoutuksessa. Kohti monitoimijaista, yhteistä perhetyötä. Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitos 21/2017. Saatavilla https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/134616/URN_ISBN_978-952-302-859-3.pdf?sequence=1
- Alatalo M., Miettunen N., Liukko., Kettunen N. & Normia-Ahlsten L. (2019). Porrasteisuus lapsiperheiden sosiaalipalveluissa. Näkökulmia sosiaalihuoltolain toimeenpanon ja palveluiden järjestämiseen. Työpaperi 39/2019. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisu. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-797-8>
- Arene Ry (12.03.2020). Ammattikorkeakoulubarometri 2020. Saatavilla http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMK%20barometri_2020.pdf?t=1583848191
- Arene ry (2017). Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren – Ammattikorkeakoulutus sosiaalialan muutoksen edistäjänä. Arene ry:n työryhmän selvitys sosiaalialan tilanteesta ja kehityksestä 2017. Saatavilla http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_sosionomiselvitys_pitka_raportti_fin.pdf?t=1526901428
- Blomgren, S., Karjalainen, J., Karjalainen, P., Kivipelto, M., Saikkonen, P., Saikku, P. & Blomgren, S. (2016). Sosiaalityö, palvelut ja etuudet muutoksessa. [Helsinki]: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisu.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu (2010). Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulu (2018). Sosionomi (AMK) Opetussuunnitelma 2015. Saatavilla https://www.diak.fi/wp-content/uploads/2019/10/Diak_OPS_2018_Sosionomi_Web.pdf
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. Etusivu. Koulutukset. amk-tutkinnot. Sosionomi (AMK). Saatavilla 30.3.2020 <https://www.diak.fi/hakeminen/koulutukset/amk/sosionomi/>

- Diakonia-ammattikorkeakoulu. Etusivu. Opiskelu. Opiskelijan polku. Opintojen suorittaminen. Arviointi. Osaamisvaatimukset: Sosionomi (AMK) Saatavilla 19.11.2019 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi/>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. Tutkimus ja kehitys. Saatavilla 27.03.2019 <https://www.diak.fi/tutkimus-ja-kehitys/>
- Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Diak C Kat-sauksia ja aineistoja 17. Saatavilla 30.3.2020 <https://docplayer.fi/298805-Diakonia-ammattikorkeakoulu-c-kat-sauksia-ja-aineistoja-17-kohti-tutkivaa-ammattikaytanta-opas-diakonia-ammattikorkeakoulun-opinnaytetoita-varten.html>
- Eerola-Pennanen, P. (2016) Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.). *Varhaiskasvatuksen käsikirja* (3., päivitetty painos.). (s. 235-247) Jyväskylä: PS-kustannus.
- Eskelinen, M. & Hjelt, H. (2017) Varhaiskasvatuksen henkilöstö ja lapsen tuen toteuttaminen. Valtakunnallinen selvitys 2017. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavilla <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80737/okm39.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- Forssén, K., Haataja, A. & Hakovirta, M. (2009). Yksinhuoltajien asema suomalaisessa hyvinvointivaltiossa. Teoksessa Forssén, K., Haataja, A. & Hakovirta, M. (toim.). *Yksinhuoltajuus Suomessa* (s. 9-18). Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 50/2009. Helsinki: Väestöliitto.
- Greve, B. (2020). *Welfare and the welfare state: Central issues now and in the future* (Second edition.). London: Routledge.
- Grönfors, M. (2015). Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (s.146-161). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Gyekye, M. & Ruponen, U. (2018). Suomi toisena kielenä: oppisen haasteet, ohjaus ja pedagoginen toiminta. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.) *Varhaiserityiskasvatus* (s.339-363). Jyväskylä: PS-kustannus.

- Halme, N. & Perälä, M-L. (2014) Lapsiperheiden huolet ja avunsaanti. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014* (s. 216-226). Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Helsinki
- Hautala, T., Ojalehto, M. & Saarinen, J. (2012). Työelämää kehittämässä: Ammattikorkeakoulu projektimaisen kehittämisen kumppanina. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Heiskanen, N. (2018). Tuen prosessit ja lähtökohdat. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.) *Varhaiserityiskasvatus*. (s.95-120). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Helliwell, J., Layard, R., Sachs, J. & De Neve, J. (20.3.2020). World Happiness Report 2020. New York: Sustainable Development Solutions Network. Saatavilla <https://happiness-report.s3.amazonaws.com/2020/WHR20.pdf>
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. & Sinivuori, E. (2009). Tutki ja kirjoita (15. uud. p.). Helsinki: Tammi.
- Hujala, E. & Turja, L. (toim.) (2016) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. ((3., päivitetty painos.)) (s. 235-247) Jyväskylä: PS-kustannus.
- Joutsenniemi, K. & Lipponen, K. (2015) *Resilienssi ja posttraumaattinen kasvu*. Suomen lääkärilehti, s. 2515-1519 Saatavilla https://www.hameenkesayliopisto.fi/wp-content/uploads/2018/09/joutsenniemi_lipponen_2015.pdf
- Kaikkonen, R., Mäki, P., Murto, J., Pentala, O., Hakulinen-Viitanen, T. & Laatikainen, T. (2014) Suomalaisten lasten ja lapsiperheiden terveys ja toimintakyky. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014* (s. 150-168). Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Helsinki
- Kangasniemi, M., Hipp, K., Häggman-Laitila, A., Kallio, H., Karki, S., Kinnunen, P., Anna-Maija Pietilä, Saarnio, R., Viinamäki, L., Voutilainen, A., Waldén, A. (2018) Optimoitu sote-ammattilaisten koulutus- ja osaamisuudistus toukokuu 2018 Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 39/2018 saatavilla <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160883/39-2018-Optimoitu%20sote-osaaminen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Karvonen, S. (2019). Koetun hyvinvoinnin tila tunnuslukujen valossa. Teoksessa Kestilä, L., Karvonen, S. & Aalto, A. (toim.), *Suomalaisten hyvinvointi 2018* (s. 96-100). [Helsinki]: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Karvonen, S., Martelin, T., Kestilä, L. & Junna, L. (2019). Tulotason mukaiset terveyserot. Teoksessa Kestilä, L., Karvonen, S. & Aalto, A. (toim.), *Suomalaisten hyvinvointi 2018* (s. 101-116). [Helsinki]: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Koivula, M. & Laakso M. (2017). Lapsen varhainen kehitys kommunikaation, vuorovaikutussuhteiden ja leikin näkökulmasta. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A., Eerola-Pennanen, P. & Böök, M. L. (toim.) *Valloittava varhaiskasvatus: Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia*. Tampere: Vastapaino. Saatavilla <https://www.elibrary.com/book/9789517686532>
- Kontula, O. (2018). 2020-luvun perhepolitiikkaa. Perhebarometri 2018 Helsinki: Väestöliitto. Saatavilla https://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/julkaisut/perhebarometri/
- Kronqvist, E. (2016) Varhaispedagogiikan kehityspsykologinen perusta Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim). *Varhaiskasvatuksen käsikirja* (s. 13-30) (3., päivitetty painos.). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kuoppala, T., Forsell, M. & Säkkinen, S. (2019) Lastensuojelu 2018. Tilastoraportti 23/2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla <http://www.julkari.fi/handle/10024/138211>
- L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki. Saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>
- L 417/2007. Lastensuojelulaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- L 540/2018 Varhaiskasvatuslaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>
- L 731/1999 Suomen perustuslaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2P22>
- L 817/2015. Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöstä. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150817>

- Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (2014). *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014* (2. painos.). [Helsinki]: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Lindh, J., Hautala, S. & Romakkaniemi, M. (2018) *Sosiaalityön asiantuntijuus heikoimmassa asemassa olevien kanssa tehtävässä työssä*. Teoksessa Juvonen, T., Lindh, J., Pohjola, A. & Romakkaniemi, M. (toim.) *Sosiaalityön muuttuva asiantuntijuus*. (s. 39-65) [Helsinki]: UNIPress.
- Mielenterveyden keskusliitto (2019). *Mielenterveysbarometri 2019*. Saatavilla https://www.mtkl.fi/uploads/2019/11/76679c12-mielenterveysbarometri_2019.pdf
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (6.6.2019). *Tutkintoon johtavan koulutuksen kehittäminen tukemaan sosiaali- ja terveystalvvelujen uudistamista*. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263--650-8>
- Opetushallitus (19.12.2018). *Varhaiskasvatussuunnitelmien perusteet*. Saatavilla https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf
- Pääjoki, T. (2016) *Lapsen taiteellinen toimijuus*. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim). *Varhaiskasvatuksen käsikirja* (s. 111-123) (3., päivitetty painos.). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Paananen, R. & Gissler, M. (2014) *Hyvinvointi ulottuu yli sukupolvien*. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (2014). *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014* (s. 208-214). [Helsinki]: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Penttilä, T., Kairisto-Mertanen, L. & Putkonen, A. (2009). *Innovaatiopedagogiikka – Viitekehys uutta osaamista luovalle oppimiselle*. Teoksessa Kairisto-Mertanen, L., Kanerva-Lehto, H., Penttilä, T. (toim.) *Kohti innovaatiopedagogiikkaa: Uusi lähestymistapa ammattikorkeakoulujen opetukseen ja oppimiseen* (s.9-24) Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Saatavilla <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522161192.pdf>
- Pihlaja, P. & Viitala, R. (2018). *Muuttuva varhaiskasvatus*. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.) *Varhaiserityiskasvatus*. (s. 17-50) Jyväskylä: PS-kustannus.

- Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.) (2018) *Varhaiserityiskasvatus*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Pojjula, S. (2018). Resilienssi: Muutosten kohtaamisen taito. Helsinki: Kirjapaja.
- Pönkkö, A. & Sääkslahti A. (2016) Liikkuva lapsi. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim). *Varhaiskasvatuksen käsikirja* (s.138-152) (3., päivitetty painos.). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Pylkkänen, E. (2009). Yksinhuoltajaperheiden rankempi taakka. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim.) *Lapsiperheiden hyvinvointi* (s.94-103). Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Ristikari, T. (2018). Suomi lasten kasvuympäristönä: Kahdeksantoista vuoden seuranta vuonna 1997 syntyneistä. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Ruokonen, I. (2016). Lapsen musiikillinen maailma. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim). *Varhaiskasvatuksen käsikirja* (s. 124-137) (3., päivitetty painos.). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Saari, J. (2011) *Hyvinvointi – Suomalaisen yhteiskunnan perusta*. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Saari, J. (2015). *Huono-osaiset: Elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla*. [Helsinki]: Gaudeamus.
- Salonen, K. (2014) Kehittämistoiminnan konstruktivistinen malli. Teoksessa Hautala, T.; Ojalehto, M. & Saarinen, J. (toim.) *Työelämää kehittämässä*. Ammattikorkeakoulu projektimaisen kehittämisen kumppanina. s. 21-31 Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
<https://docplayer.fi/667471-Tyoelamaa-kehittamassa.html>
- Santalahti, P. & Marttunen, M. (2014) Lasten ja heidän vanhempiensa mielen-terveys. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (2014). *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014* (s. 184-194). [Helsinki]: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Sorsa, T. & Rotkirch, A. (2020). Työ ja perhe ne yhteen sopii?: Vanhemmuuden ja työn yhteensovittaminen suomalaisissa lapsiperheissä. *Perhebarometri 2020* Helsinki: Väestöliitto. Saatavilla
<https://www.vaestoliitto.fi/@Bin/10981919/perhebarometri2020.pdf>

- Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. Valvira. Sosiaalihuolto. Sosiaalihuollon ammattioikeudet. Saatavilla 30.3.2020 <https://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/sosiaalihuollon-ammattioikeudet>
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2017). Sosiaalihuoltolain soveltamisopas. Saatavilla http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80391/05_17_Sosiaalihuoltolain%20soveltamisopas.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Sosiaali- ja terveysministeriö. Hankkeet ja säädösvalmistelu. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma 2016-2019. Saatavilla 29.3.2020 <https://stm.fi/hankkeet/lapsi-ja-perhepalvelut>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. Sote-uudistus. Palvelujen kehittäminen. Saatavilla 29.3.2020 <https://soteuudistus.fi/palvelujen-kehittaminen>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. Sote-uudistus. Palvelujen kehittäminen. Lapsi- ja perhepalvelut. Saatavilla 29.3.2020 <https://soteuudistus.fi/palvelujen-kehittaminen/lapsi-ja-perhepalvelut>
- Suomen vanhempainliitto. Opettajille. Vanhemmat – Opettajan tärkein kumppani. Saatavilla <https://vanhempainliitto.fi/opettajalle/vanhemmat-opettajan-tarkein-kumppani/>
- Suomen vanhempainliitto. Uutiset. Mediakirjasto. Päiväkotibarometri 2019 – Kurahousupuheesta kohti aitoa osallisuutta. Saatavilla <https://vanhempainliitto.fi/2020/01/25/paivakotibarometri-2019-kurahousupuheesta-kohti-aitoa-osallisuutta/>
- Suvisaari, J. ym. (2011). Psykykinen oireilu, alkoholin liikakäyttö ja mielenterveys- ja päihdepalvelujen käyttö: vuoden 2010 alueellisen terveys- ja hyvinvointitutkimuksen tuloksia. Teoksessa J. Moring ym. (toim.), Kansallinen mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009-2015: Toimeenpanosta käytäntöön 2010 (s. 23-30). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085117>
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lapset, nuoret ja perheet. Peruspalvelut. Lasten, nuorten ja perheiden sosiaalipalvelut. Perhetyö. Saatavilla 30.3.2020 <https://thl.fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Käsikirjat. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessit. Lastensuojelun avohuolto. Lastensuojelun avohuollon tukitoimet. Perhetyö ja tehostettu perhetyö. Saatavilla 03.05.2020
<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet/perhetyo-ja-tehostettu-perhetyo>
- Törrönen, M. & Kajanne, A. (2012). *Onni on joka päivä: Lapsiperheen arki ja hyvinvointi*. Helsinki: Gaudeamus.
- Valli, R. & Perkkilä, P. (2015). Nettikyselyt ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (s.109-120). Juva: PS-kustannus.
- Valli, R. (2015). Paperinen kyselylomake. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (s.84-108). Juva: PS-kustannus.
- Valtioneuvosto (10.12.2019). Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Saatavilla
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-808-3>
- Valtioneuvoston kanslia (29.5.2018). Optimoitu sote-ammattilaisten koulutus- ja osaamisuudistus. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-545-7>
- Vapalahti, K. (2017) Yhteisöllinen argumentointi sosionomikoulutuksessa avoimia ongelmia ratkottaessa. Jyväskylä: University of Jyväskylä
- Vienola, V. (2016). Varhaisvuosien eettinen kasvatus. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim). *Varhaiskasvatuksen käsikirja* (s. 165-180) (3., päivitetty painos.). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vuorenmaa, M. (7.5.2019). *Pienten lasten ja heidän perheidensä hyvinvointi 2018*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos Saatavilla
<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019050214035>

LIITE 1. Elämänpeli- kortit, lapsen ja lapsiperheiden hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä

LAAJA-ALAISEN OSAAMISEN ALUEET	Lapsella kattava sanavarasto	Lapsella Suomi toisena kielenä
	Lapsella hyvä huumorintaju	Lapsella puheen kehityksen viivästyminen
	Lapsella hyvät ongelmanratkaisutaidot	Lapsella on keskittymisessä haasteita
	Lapsella kehittynyt resilienssi	Ylivilkas lapsi
	Lapsella ikätasoiset leikkitaidot	Lapsella kavereiden kanssa toimimisessa haasteita
	Lapsella on hyvä itsetunto	Lapsella ryhmässä toimimisen haasteita
	Lapsi osallistuu hyvin ohjattuun toimintaan	Lapsi kommunikoi pääasiassa vain aikuisten kanssa.
AJATTELU JA OPPIMINEN	Aktiivinen lapsi	
VUORO-VAIKUTUS JA ILMAISU	Lapsi on musikaalinen	Lapsen tunnesäätely haastavaa
	Lapsi on taiteellinen	Lapsen väkivaltainen/uhkaava käytös
	Lapsi on liikunnallinen	Lapsella voimakas uhma
	Lapsella hyvät vuorovaikutustaidot	Lapsella voimakas eroahdistus
	Lapsi hahmottaa hyvin oikean ja väärän	Lapsi kiusaa kavereita
	Lapsi kuuntelee mielellään tarinoita	Lapsi takertuu aikuiseen
	Lapsella kehittynyt empatiakyky	
ITSESTÄ HUOLEHTIMINEN JA ARJEN TAIDOT	Lapsella ikätasoisesti kehittynyt karkeamotoriikka	Lapsella hienomotorisen kehityksen haasteita
	Lapsella ikätasoisesti kehittynyt hienomotoriikka	Lapsella karkeamotorisen kehityksen haasteita
	Lapsi osaa jo pukea itse	Lapsi kieltäytyy usein syömästä
	Lapsi on omatoiminen ruokailutilanteissa	Siirtymätilanteet lapselle haastavia
VANHEMMUUDEN OSA-ALUEET	Lapsen perustarpeet huomioidaan kotona	Vanhemmilla on haasteita rajojen asettamisessa
	Vanhempi osoittaa hellyyttä	Vanhempi ei osoita hellyyttä
	Toimivat perhesuhteet	Haasteita perhesuhteissa
	Pääosin turvallinen elinympäristö	Turvaton elinympäristö
	Vanhemmalla positiivinen kasvatustapa	Lapsen perustarpeista huolehtiminen puutteellista
	Perheessä on selkeät rajat	
	Vanhemman kasvatustietoisuus	
VANHEMMAN HYVINVOINTI JA HUONO-OSAISUUS	Lähiverkoston tuki	Vanhemman pitkäaikaistyöttömyys
	Perheellä terveelliset elämäntavat	Lastensuojelun asiakkuus
	Vanhemman päihteettömyys	Vanhemman päihdeongelma
	Vanhempi on yhteistyöhaluinen	Yhteistyö vanhemman kanssa haastavaa
	Hyvätuloinen vanhempi	Vanhemman yksinhuoltajuus
	Palvelut hyvin saatavilla	Vanhempien riitaisa avioero
	Vanhempi viettää aikaa yhdessä lapsen kanssa	Pitkäaikainen toimeentulotuen asiakkuus
	Vanhempi ei vietä aikaa yhdessä lapsen kanssa	Vanhemman sairaus
		Vanhemman uupumus
	Vanhemman väkivaltainen tai uhkaava käytös	

LIITE 2. Webropol- kysely

Elämänpeli - Palautekysely

1. Korttien käyttö oli sujuvaa.

täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	neutraali	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐	☐

2. Kortit ovat hyödyllisiä opinnoissani.

täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	neutraali	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐	☐

3. Tunnin rakenne ja tehtävänanto oli selkeä.

täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	neutraali	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐	☐

4. Varhaisen tuen merkitys tulee esille korttien käytössä.

täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	neutraali	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐	☐

5. Kortit lisäsivät ymmärrystäni lasten ja perheiden yksilöllisistä ominaisuuksista ja lähtökohdista.

täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	neutraali	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐	☐

täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	neutraali	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐	☐

6. Korttien käyttö lisäsi ymmärrystä hyvinvoinnin suojaavista ja riskitekijöistä.

täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	neutraali	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐	☐

7. Sain keinoja ja ajatuksia, kuinka tukea ja ohjata lapsia ja perheitä varhaisessa vaiheessa.

täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	neutraali	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	En osaa sanoa
☐	☐	☐	☐	☐	☐

8. Avoin palaute oppitunnista. Olivatko ohjeet selkeät? Oliko ajankäyttö järkevää? Muuta?

9. Avoin palaute korteista. Olivatko kortit helppoja ymmärtää? Oliko jokin kortti mielestäsi sopimaton? Muuta?

LIITE 3. Oppitunnin diat

Lyhyt johdanto oppituntiin etenemiseen

Aikaa meillä on käytettävänä noin 1h 15min.

Alkuun kerromme millainen opinnäytetyömme on ja mikä on sen tarkoitus.

Teille jaetaan asiakas ja aihe, joita pääsette pienryhmiin pohtimaan.

Käydään yhdessä läpi pohdintoja luokan kesken.

Arvio ja palautetta webropol-kyselyllä

Lopuksi aikaa kysymyksille ja yleiselle keskustelulle

Lupa havainnointiin?

Havainnoimme tunnin sujuvuutta

Sekä korttien ja oppitunnin toimivuutta

Kenenkään nimiä ei oteta ylös

Yksittäisiä pohdintoja arvostella henkilökohtaisesti

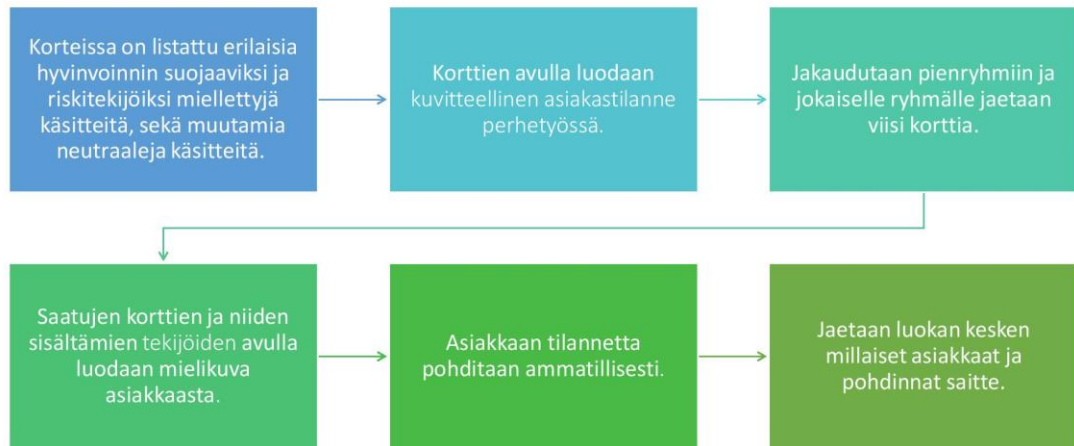
Olemme kehittäneet opinnäytetyönämme hyvinvoinnin suojaavia ja riskitekijöitä havainnollistavat kortit, sosionomi (AMK) opiskelijoille.

Kortit on suunniteltu opetuskäyttöön rikastuttamaan DIAK:in opetusta.

Mitä sosionomi (AMK) ammattitaitoja korttiemme avulla voidaan harjoitella? (sosionomin kompetenssit)

- osaa tunnistaa hyvinvoinnin suojaavia- ja riskitekijöitä
- osaa luoda ammatillisen vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteen asiakkaan palvelutarpeiden arvioimiseksi.
- osaa tukea yksilöiden kasvua ja kehitystä, sekä perheiden arkea ja perheenjäsenten keskinäisiä suhteita.
- osaa osallistaen suunnitella, toteuttaa ja arvioida asiakkaan palveluprosessin

Mitä korteilla tehdään?

Ammatillisiin
pienryhmiin
jakautuminen

Perhetyöntekijät

- Jakaudutaan 3-5 henkilön pienryhmiin
- Jokainen pienryhmä saa 5 korttia
- Korteista muodostuu teille asiakas
- Asiakkaan tilannetta pohditaan apukysymyksien avulla.
- Autamme mikäli herää kysyttävää
- Aikaa pienryhmässä noin 20 minuuttia

Pohtikaa ryhmässä ammatillisesti ja kirjatkaa tarvittaessa ylös:

- Mitkä ovat lapsen ja perheen vahvuudet ja mitkä hyvinvoinnin riskitekijöitä?
- Millainen on lapsen kasvuympäristö?
- Palveluohjaus: Millaista tukea lapselle ja perheelle voisi tarjota?
- Mitä tavoitteita perheen kanssa voisi asettaa ja millä menetelmillä perhettä voisi tukea, jotta päästäisiin kyseisiin tavoitteisiin?
- Millaiset tulevaisuudennäkymät asiakkaalla voisi olla?

Jaetaan ammatillisten tiimien pohdinnat

Käythän
vastaamassa
vielä kyselyyn

- Tavoitteenamme oli havainnollistaa kuinka erilaisia lapsia ja lapsiperheitä asiakastyössä voi tulla vastaan.

- Palaute auttaa meitä kehittämään korttejamme, sekä oppituntiamme. Käy antamassa arviosi osoitteessa:

www.webropol.com/w/kirjavat

- Linkki löytyy myös moodlesta

KIITOS!

Kysyttävää?

www.webropol.com/w/kirjavat